

Temat: Broszury w ramach projektu "Poradnictwo dla migrantów Ukrainy - promocja i diagnoza"

Nadawca: Fundacja Mcpp <fundacja.mcpp@gmail.com>

Data: 2023-12-28, 11:34

Adresat: undisclosed-recipients;

Dzień dobry,

Fundacja Międzynarodowe Centrum Pomocy Psychologicznej w listopadzie 2022 r. rozpoczęła projekt badawczy pn. „Poradnictwo dla migrantów Ukrainy – promocja i diagnoza” współfinansowanego ze środków z dotacji Rządowego Programu Wspierania Rozwoju Organizacji Poradniczych na lata 2022-2033 – Priorytet 1-3, umowa nr 71/RPWROP13/2022.

W ramach tego projektu przeprowadziliśmy dwa badania mających na celu zdiagnozowanie potrzeb w zakresie poradnictwa wśród migrantów z Ukrainy. W badaniu nr 1 pn. "Adaptacja społeczno-zawodowa migrantów z Ukrainy w Polsce - problemy i potrzeby poradnicze" wzięło udział 1600 respondentów, a w badaniu nr 2 pn. "Opory wobec korzystania z usług doradczych migrantów z Ukrainy" zapytaliśmy o zdanie 80 respondentów.

Mając na celu wsparcie innych organizacji działających na rzecz społeczności ukraińskiej w Polsce, chcemy podzielić się pozyskaną wiedzą, poprzez przesłanie dwóch broszur z przedstawionymi wynikami badań.

Mamy nadzieję, że zawarte w broszurach dane pomogą w Państwa działalności.

Pozdrawiamy i życzymy Szczęśliwego Nowego Roku,
Zespół Fundacji Międzynarodowe Centrum Pomocy Psychologicznej
ul. Mikołaja Kopernika 14
40-064 Katowice

— Załączniki:

Broszura z badania nr 2.pdf	2,0 MB
Broszura z badania nr 1.pdf	2,8 MB

**ADAPTACJA SPOŁECZNO-ZAWODOWA
MIGRANTÓW Z UKRAINY W POLSCE
- PROBLEMY I POTRZEBY PORADNICZE**

Opracowanie na podstawie badania prowadzonego
przez zespół badawczy
Międzynarodowego Centrum Pomocy Psychologicznej
w ramach projektu

pt. Poradnictwo dla migrantów Ukrainy - promocja i diagnoza

dofinansowanego ze środków

RZĄDOWEGO PROGRAMU WSPIERANIA ROZWOJU
ORGANIZACJI PORADNICZYCH NA LATA 2022-2023
- KONKURS RPWROP EDYCJA 2022 – PRIORYTETY 1-3

Przygotowanie broszury: Oksana Mytiai, Dorota Wiktorowska
pod kierownictwem Joanny Górczyńskiej

Listopad 2023

WSTĘP

Od listopada 2022 r. do października 2023 r. Fundacja Międzynarodowe Centrum Pomocy Psychologicznej przeprowadziła badanie pt. *Adaptacja społeczno – zawodowa migrantów z Ukrainy w Polsce – potrzeby i problemy poradnicze* w ramach projektu pt. *Poradnictwo dla migrantów Ukrainy - promocja i diagnoza*. Projekt był dofinansowany ze środków Rządowego Programu Wspierania Rozwoju Organizacji Poradniczych na lata 2022-2023.

Kilka słów o naszej organizacji: Międzynarodowe Centrum Pomocy Psychologicznej działa na rzecz osób z doświadczeniem migracji, prowadząc Punkt Wsparcia Cudzoziemców na zlecenie Urzędu Miasta Tychy. Jesteśmy organizacją założoną w Polsce przez obywatelki i obywateli z Ukrainy przebywające/yh w Polsce od wielu lat. W naszych szeregach pracują też Polacy, którym bliska jest skuteczna adaptacja cudzoziemców w RP. Swoimi kompetencjami wspieramy migrantów i migrantki.

Wybuch wojny na Ukrainie to punkt zwrotny dla naszej organizacji. Nagle, z dnia na dzień, staliśmy się przystanią dla wielu uciekinierów i uciekinierek wojennych – osób w bardzo trudniej sytuacji. Udzielaliśmy i udzielamy im różnorodnej pomocy – od socjalnej, poprzez doradczą, organizowanie zajęć integracyjnych dla dorosłych i dzieci, a także nauczamy języka polskiego. W ciągu tego czasu udzieliliśmy wsparcia kilku tysiącom osób. Ważnym aspektem naszej działalności jest doradztwo/poradnictwo z takich dziedzin jak: psychologia, prawo, doradztwo zawodowe, zakładanie firm przez cudzoziemców w Polsce, sprawy socjalne i inne.

Aby działać skuteczniej w tym obszarze postanowiliśmy zgłębić temat potrzeb i problemów poradniczych migrantów mieszkających w Polsce, by móc skuteczniej projektować działania pomocowe w tym obszarze.

Dzięki uzyskanemu dofinansowaniu przeprowadziliśmy badanie społeczne zgłębiające ten problem. Wyniki badania są wartościowe dla wszystkich instytucji i organizacji niosącym pomoc cudzoziemcom w Polsce. Szczegółowe dane z niego umieściliśmy w raporcie (jego pełna wersja zamieszczona jest na stronie <https://fundacjamcpp.pl>, zapraszamy do zapoznania się). Dzisiaj chcemy podzielić się z Państwem efektami naszej pracy w wersji skróconej – najważniejsze wyniki i wnioski z badania umieszczamy w niniejszej broszurze. Zachęcamy Państwa do zapoznania się z nimi.

Słowo wyjaśnienia: w niniejszym opracowaniu wymiennie będziemy używać słów: PORADNICTWO, DORADZTWO I KONSULTACJE. W języku ukraińskim nie ma jednego odpowiedniego słowa. Migranci/teki najczęściej określają tę formę wsparcia KONSULTACJAMI. Postanowiliśmy używać tych słów wymiennie, tak aby raport był czytelny i zrozumiały.

Nasze opracowanie rozsyłamy do wielu urzędów i organizacji pozarządowych, które świadczą pomoc dla migrantów/tek z Ukrainy.

Szanowni Państwo, prosimy, traktujcie tę broszurę jako nasz prezent i podziękowanie za całą pomoc, którą świadczycie na co dzień - za życzliwość, za uśmiech, za profesjonalizm. Dzięki Waszemu zaangażowaniu - obywatele i obywatelki z Ukrainy, którzy/re goszczą w Polsce znaleźli/lazły tu bezpieczną przystań, odnaleźli warunki do życia, edukacji i rozwoju. Jesteście wspaniali!

W imieniu MCPP oraz zespołu badawczego

Oksana Mytiai

Prezeska

Krótki opis badania

Jakie były cele badania?

CEL GŁÓWNY:

Identyfikacja głównych problemów i poznanie potrzeb poradniczych związanych z adaptacją społeczną i zawodową migrantów z Ukrainy w Polsce. Do celu głównego skonstruowano dwa cele szczegółowe:

cel szczegółowy 1:

Poznanie głównych problemów i potrzeb poradniczych związanych z adaptacją społeczną migrantów/tek z Ukrainy w Polsce.

cel szczegółowy 2:

Poznanie głównych problemów i potrzeb poradniczych związanych z adaptacją zawodową migrantów/tek z Ukrainy w Polsce.

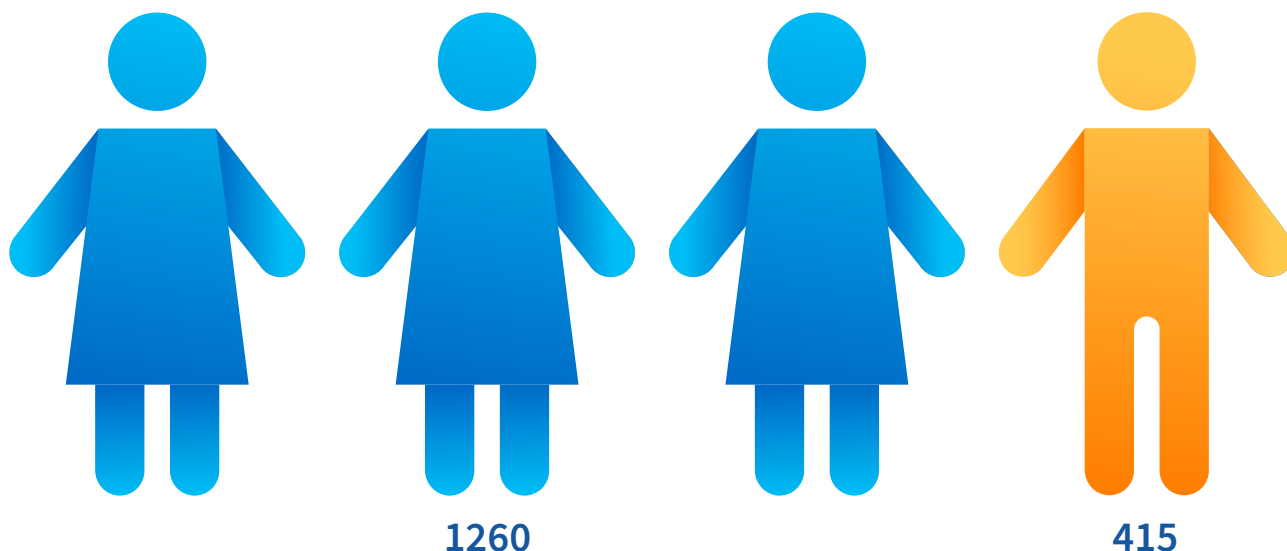
Jak realizowano badanie?

OPIS BADANIA, METODY I NARZĘDZIA:

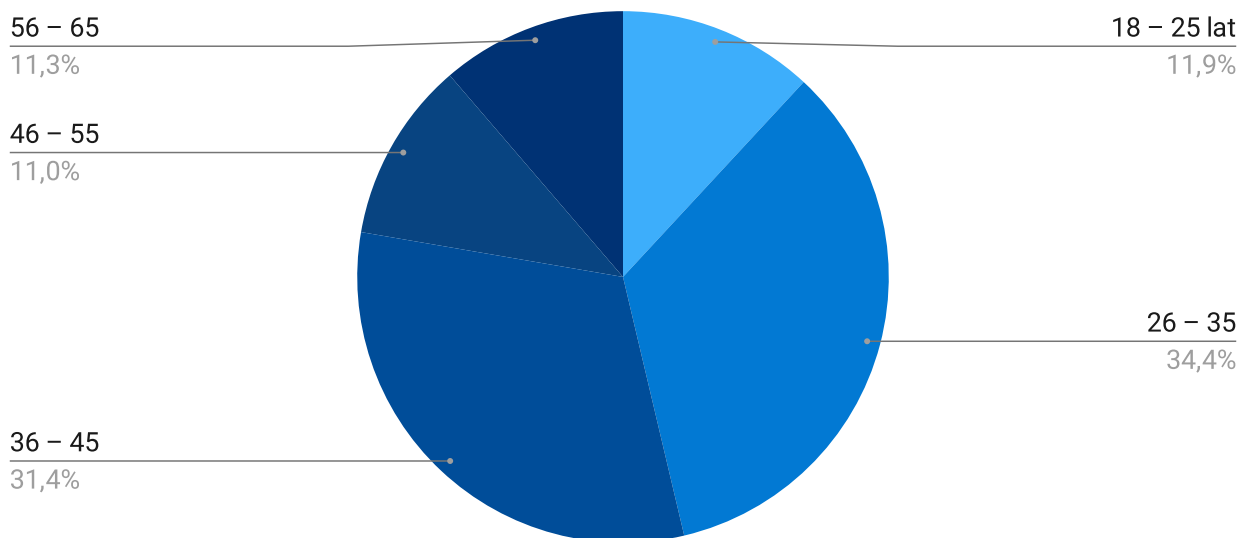
Ze względu na chęć uzyskania informacji od bardzo dużej ilości osób zrealizowaliśmy badanie jakościowe z wysoko zestandaryzowaną techniką. W badaniu wykorzystano ankietę kwestionariuszową w wersji papierowej i online. Badanie miało zasięg ogólnopolski, a liczba respondentów/tek wyniosła 1675.

Kto znalazł się wśród respondentów/ek?

W badaniu wzięło udział 1260 kobiet i 415 mężczyzn. Większa liczba kobiet - respondentek wynikała ze struktury populacji generalnej, co jest wynikiem migracji wojennej, która w przeważającej mierze dotknęła kobiety i dzieci.

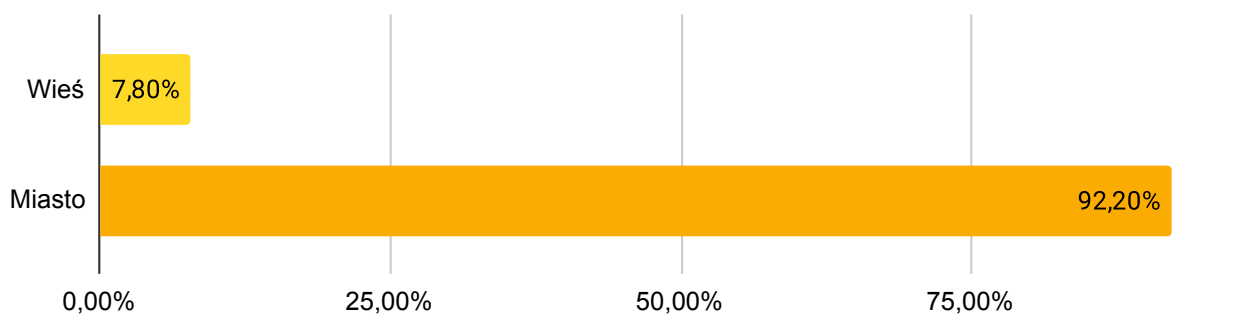
Nasi respondenci byli w różnym wieku. Największa liczba badanych znajdowała się w przedziale 26-45 lat, ale były reprezentowane wszystkie grupy wiekowe.

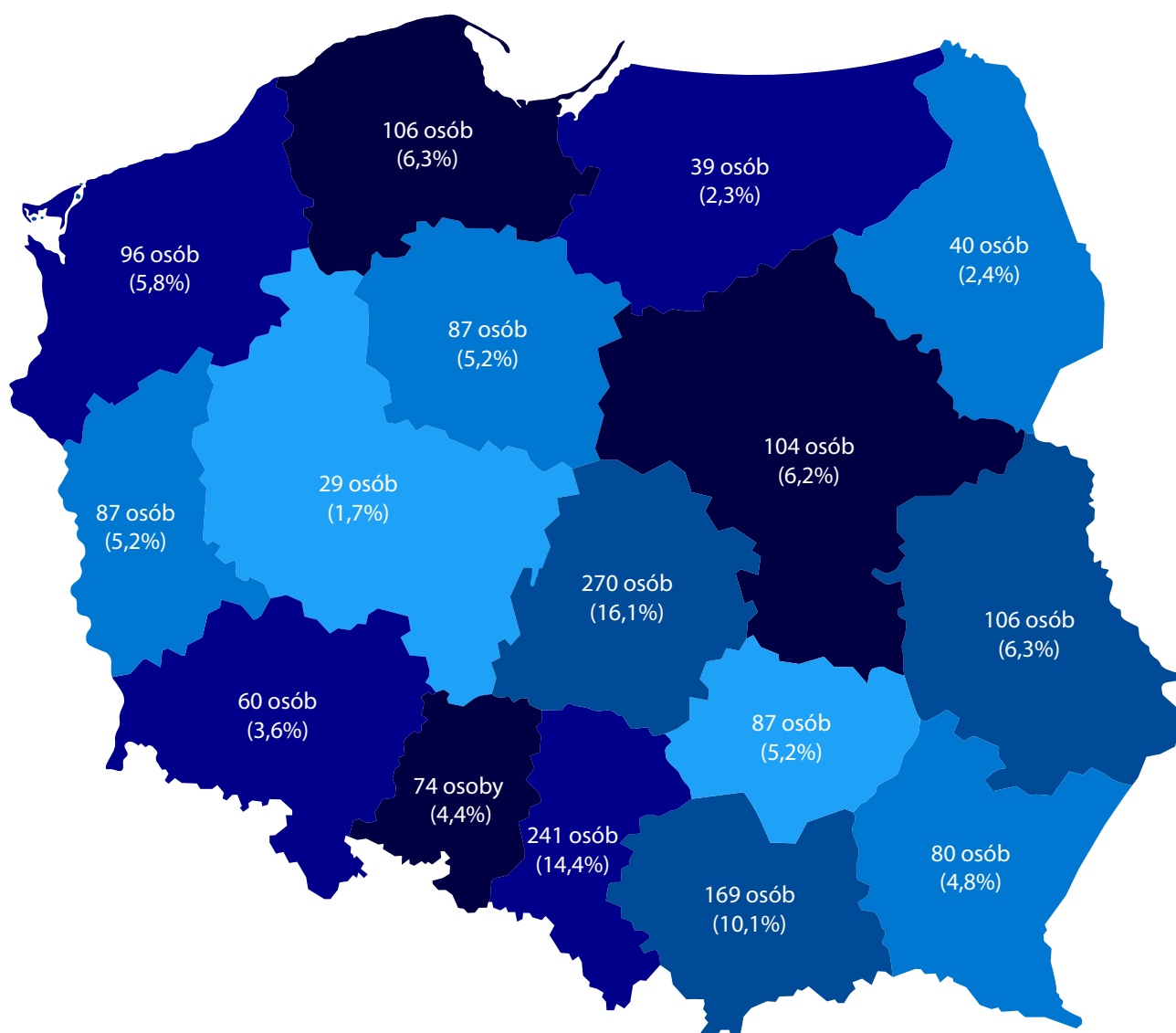
Nasi respondenci/cki reprezentowali różne poziomy wykształcenia, większość osób posiadała wykształcenie średnie i wyższe. Nieco mniej osób ma wykształcenie niepełne średnie.

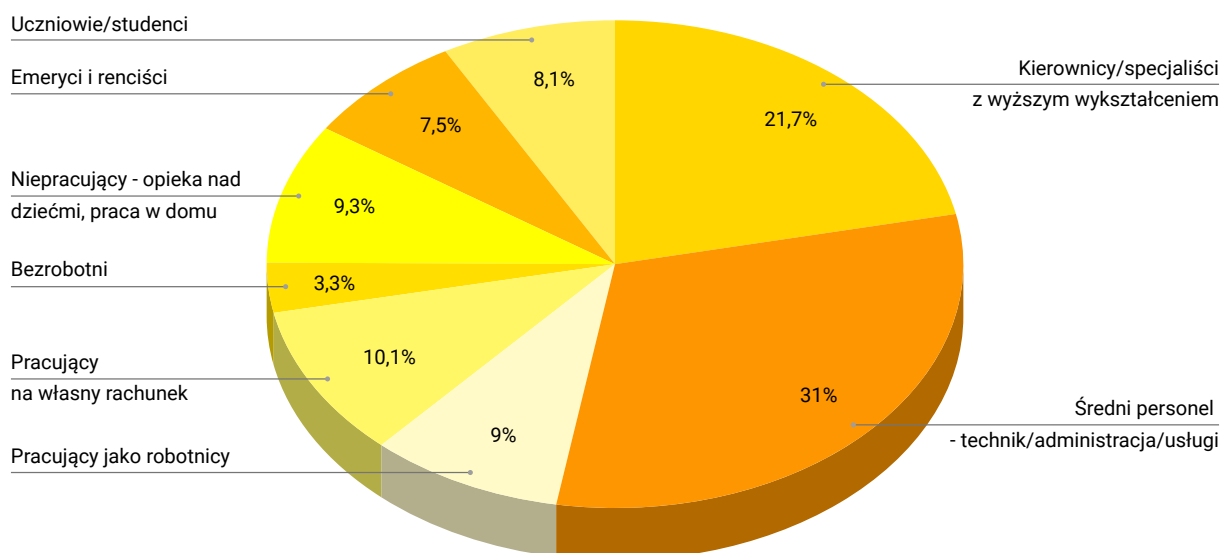
W czasie przeprowadzania ankiet stwierdzono, że obecnie 7,8 % respondentów/ek zamieszkuje na wsi, a pozostałe 92,2 % osób w mieście. Zapewne jest to wynikiem większej dostępności miejsc zamieszkania i pracy w większych aglomeracjach.

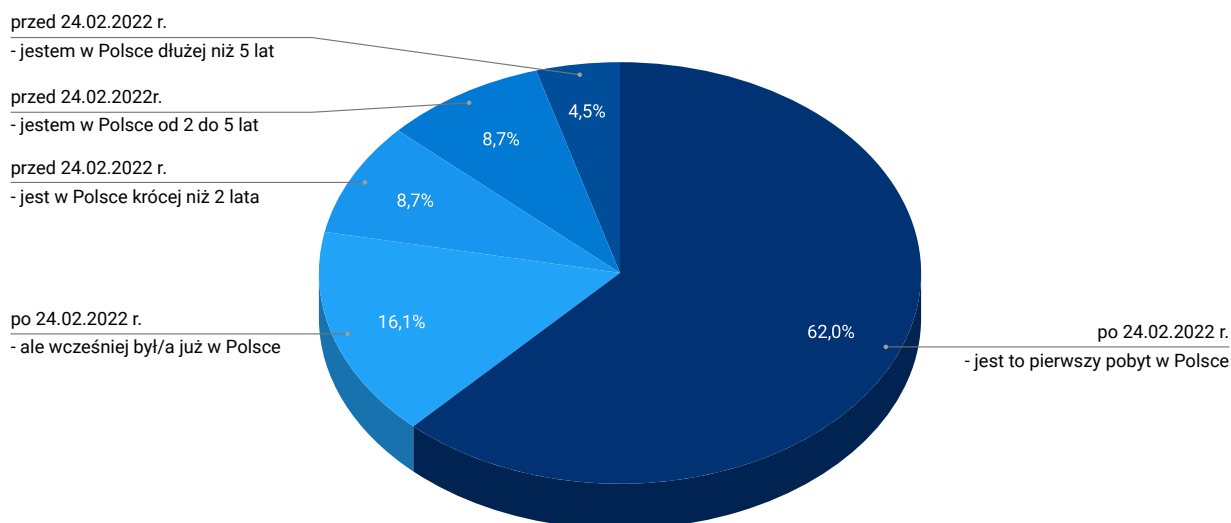
Dobierając respondentki/rów udało nam się zaprosić do badania osoby zamieszkuje we wszystkich województwach. Najliczniej reprezentowane były województwa: łódzkie, śląskie i małopolskie.

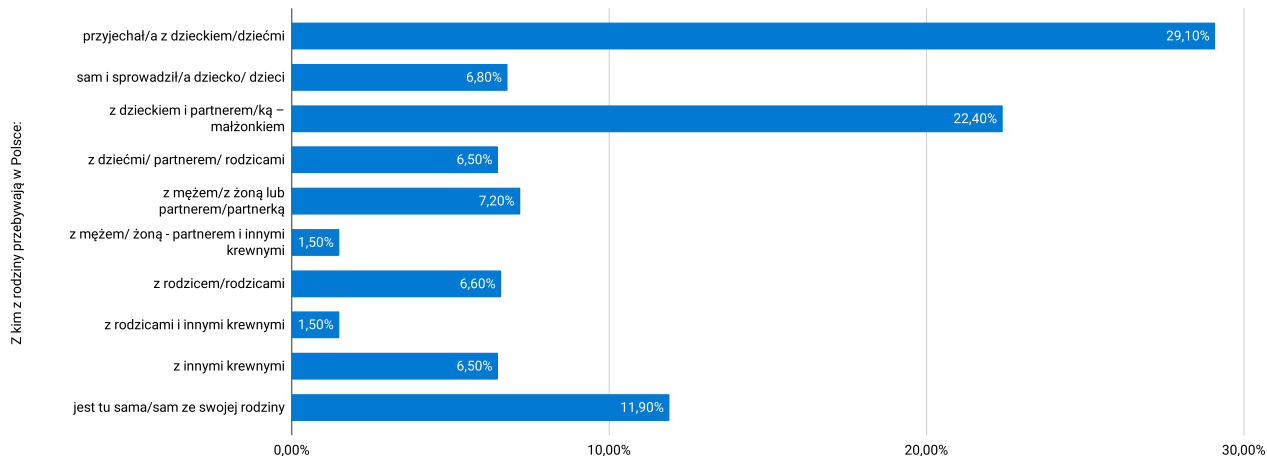
Sprawdziliśmy także jaka była sytuacja zawodowa respondentów/tek przed przyjazdem do Polski. Większość osób pracowało w Ukrainie jako średni personel/technik/pracownik administracyjny/pracownik usług oraz na stanowiskach robotniczych. Byli jednak przedstawiciele/lki wszystkich poziomów zatrudnienia a także uczniowie/ce, studenci/cki, emeryci/cki, renciści/stki i osoby bezrobotne.

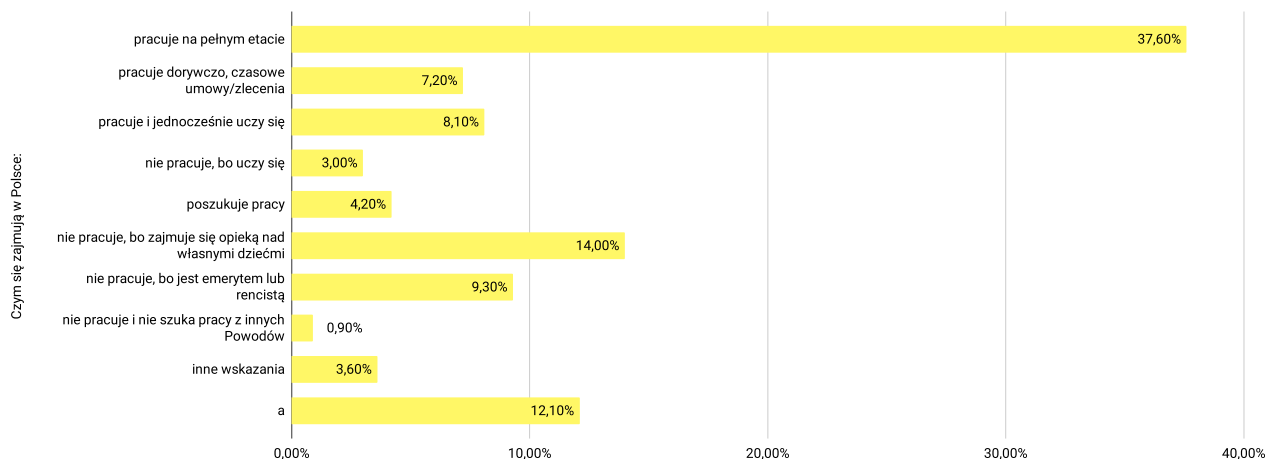
Z ankiet dowiedzieliśmy się także jak długo nasi respondenci/cki są w Polsce. Okazało się, że większość badanych osób jest w Polsce po raz pierwszy i przybyła po 24.02.2022.

Respondenci/cki zostali/ły także zapytani/e o to z kim ze swojej rodziny dotarli/ły do Polski, migrując z Ukrainy. Dane wykazały, że większość badanych osób przebywa z dziećmi na terenie Polsk (niektóre osoby dodatkowo z partnerami, rodzicami lub innymi członkami rodziny).

Zbadano także jakie zajęcia stanowią podstawowe formy aktywności rezydujących w naszym kraju ankietowanych przybyszów/ki z Ukrainy. Okazuje się, że w Polsce zarobkowo pracuje w różnych formach 52,8% badanych, w tym 74,7% mężczyzn i 45,6% kobiet. Ponad połowa mężczyzn jest zatrudniona na pełnym etacie. Wśród kobiet etatowo pracuje co trzecia respondentka. Dorywczo, na umowy lub zlecenia zatrudnionych jest 6% mężczyzn i 7,5% badanych kobiet. Stosunkowo niewiele osób jest w trakcie poszukiwania pracy (4,2%).

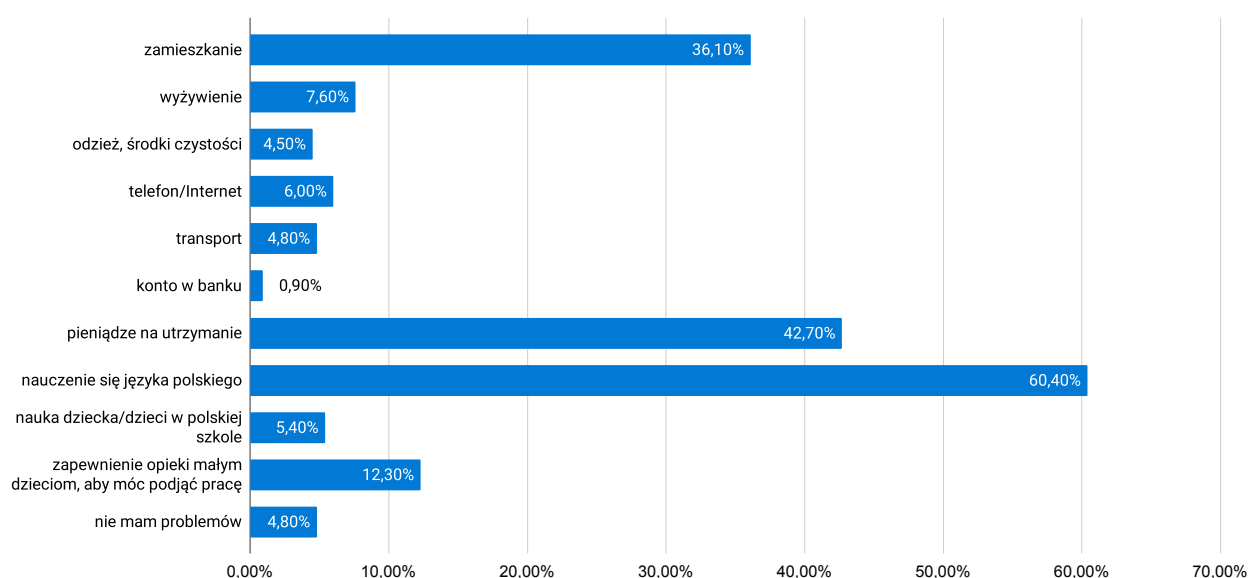
Jakie wyniki uzyskaliśmy z badania?

Wyniki badania przedstawimy w trzech kontekstach. Pierwszy z nich to PROBLEMY jakie wskazują Ukraińcy/nki mieszkający/ce w Polsce, drugi to POTRZEBY PORADNICZE, które wymagają zaspokojenia, aby zniwelować deklarowane problemy. Trzeci kontekst dotyczy DOSTĘPU DO WSPARCIA PORADNICZEGO przez migrantów/tki w czasie pobytu w Polsce, czyli ich wiedzy gdzie i na jakich zasadach mogą z poradnictwa skorzystać.

CZĘŚĆ A - WSKAZYWANE PROBLEMY

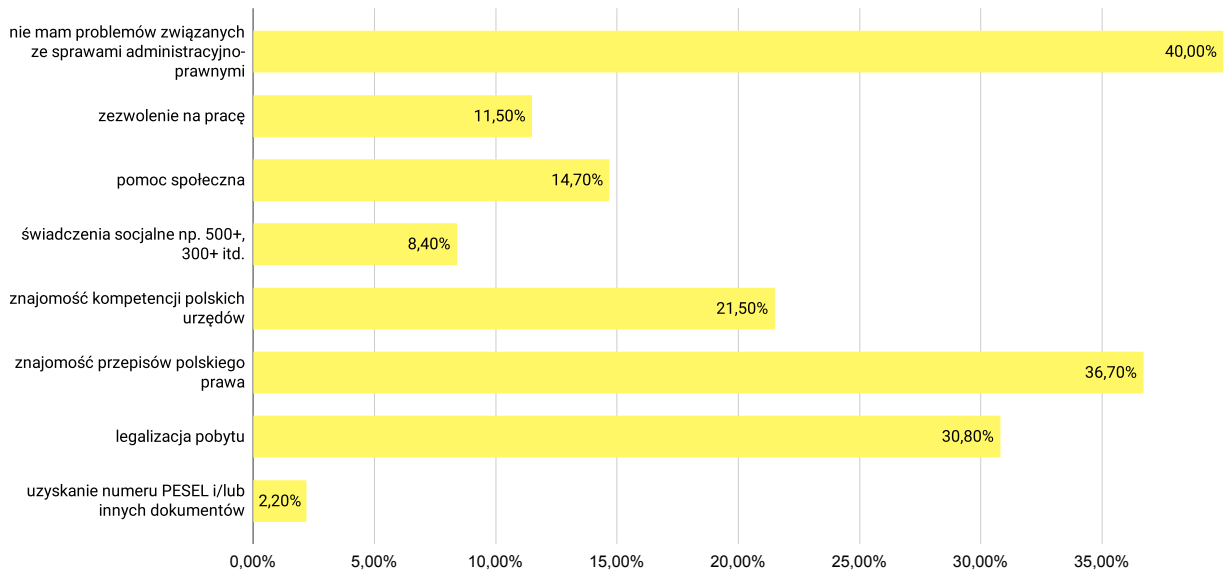
A.1 PROBLEMY ZWIĄZANE Z WARUNKAMI BYTOWYMI

W pierwszej kolejności zainteresowani byliśmy jakie problemy związane z WARUNKAMI ŻYCIA wskażą ukraińscy migranci/tki. Każda ankietowana osoba mogła wskazać dowolną ilość problemów. Z badania wynika, że na pierwszy plan wysuwają się 3 problemy: nauka języka polskiego, problemy finansowe i te związane z zamieszkaniem. W badaniu dało się zauważyć, że te 3 problemy często łączą się ze sobą (czyli było dużo osób, które wymieniały wszystkie te 3 problemy), można zatem sądzić że brak znajomości języka polskiego idzie w parze z brakiem pracy (lub słabo płatną pracą) i generuje problemy z pieniędzmi oraz mieszkaniem.

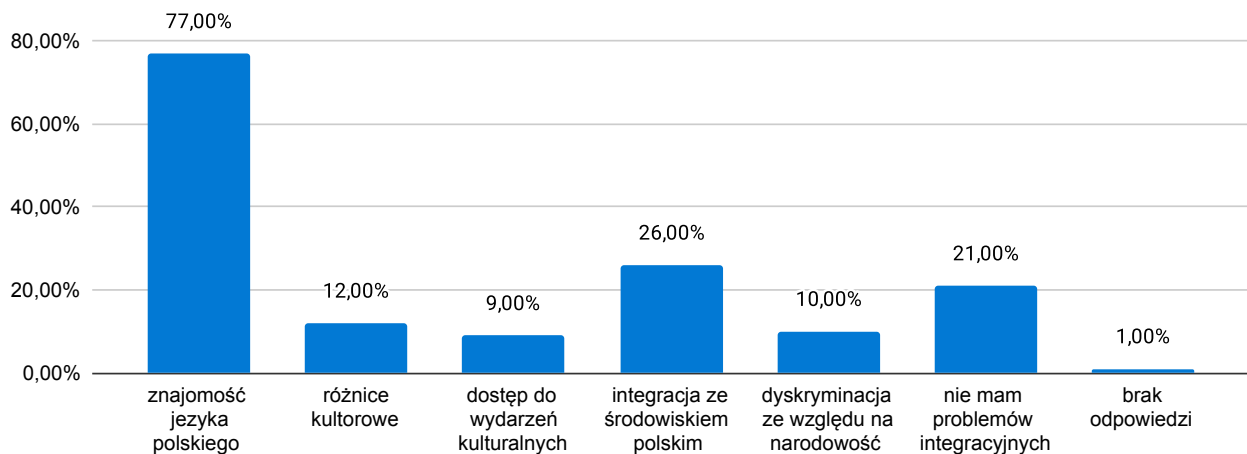
A.2 PROBLEMY ADMINISTRACYJNO-PRAWNE

W następnej kolejności sprawdzaliśmy jakie problemy ADMINISTRACYJNO-PRAWNE są najbardziej dotkliwe dla ankietowanych. Dwie piąte badanych (40%) wskazało, że nie ma żadnych problemów prawno-administracyjnych w urzędowym zabezpieczeniu swoich spraw związanych z legalizacją pobytu w Polsce i uzyskaniu świadczeń należnych migrantom/kom z Ukrainy. Mniejsza nieco jest zbiorowość migrantów/ek (ok. 37%) wskazująca na kłopoty wynikające z nieznanomości przepisów polskiego prawa. Około jedna trzecia (31%) doświadcza problemów związanych z legalizacją swojego pobytu. Trzecią grupą istotnych problemów jest brak znajomości kompetencji polskich urzędów (21,5% wskazań).

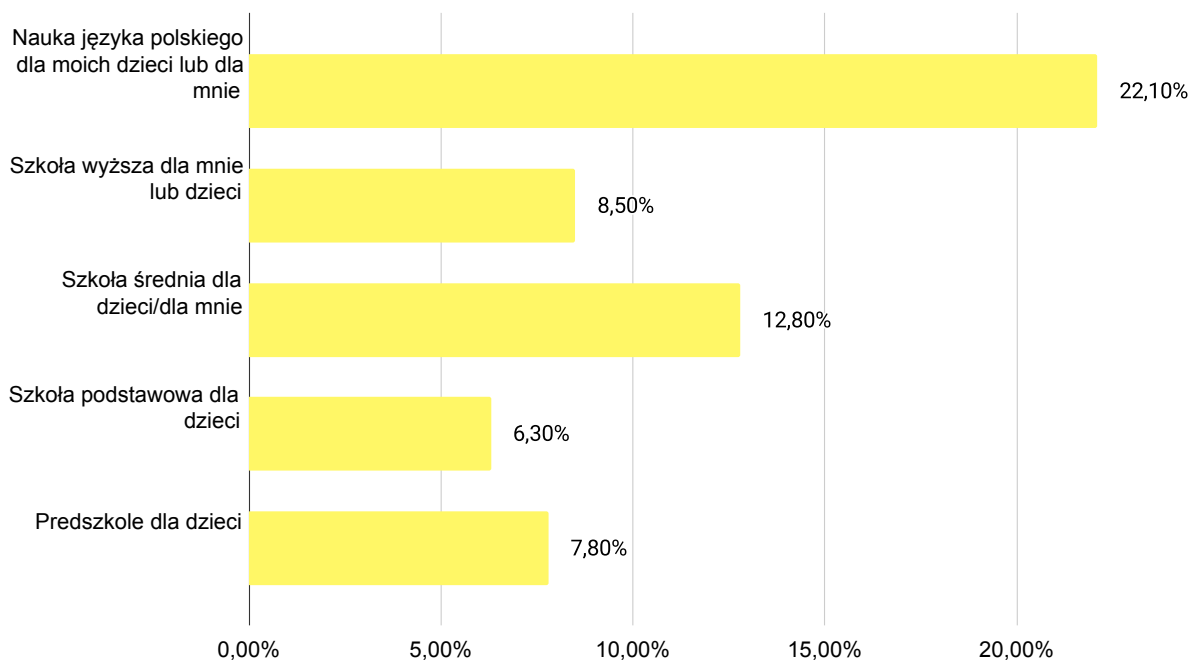
A.3 PROBLEMY ZWIĄZANE Z INTEGRACJĄ SPOŁECZNĄ

Kolejnym badanym problemem była INTEGRACJA SPOŁECZNA. Tutaj znowu na plan pierwszy wysunęła się znajomość języka polskiego, w drugiej kolejności badani wskazali na problemy z integracją z polskim społeczeństwem. Natomiast około 1/5 respondentów deklaruje, że nie ma żadnych problemów w tym zakresie.

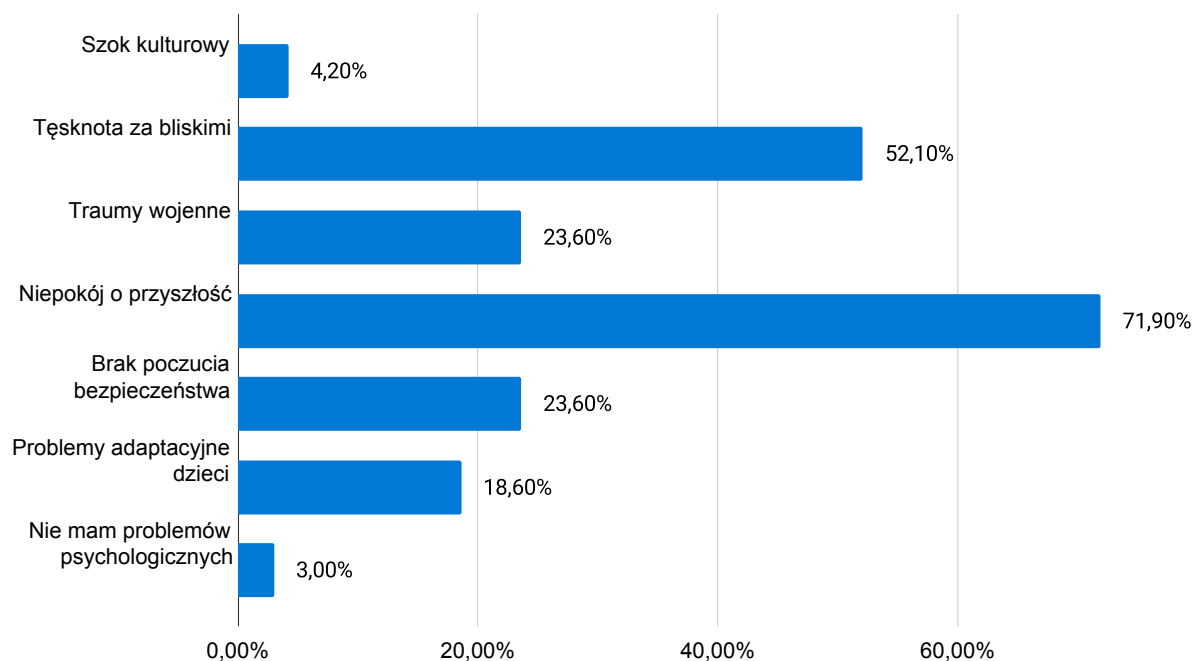
A.4 PROBLEMY ZWIĄZANE Z EDUKACJĄ

Migranci/tki Ukrainy podzielili się problemami z EDUKACJĄ SWOJĄ I DZIECI. Podstawowym problemem dla jednej piątej badanych Ukraińców/ek w naszym kraju jest zapewnienie sobie oraz swoim dzieciom nauki języka polskiego. Na drugim miejscu lokuje się wskazanie na kłopot z zapewnieniem swoim dzieciom lub sobie samej/samemu dostępu do szkoły średniej, a nieco mniej martwi się o dostęp/ wybór szkoły wyższej w Polsce.

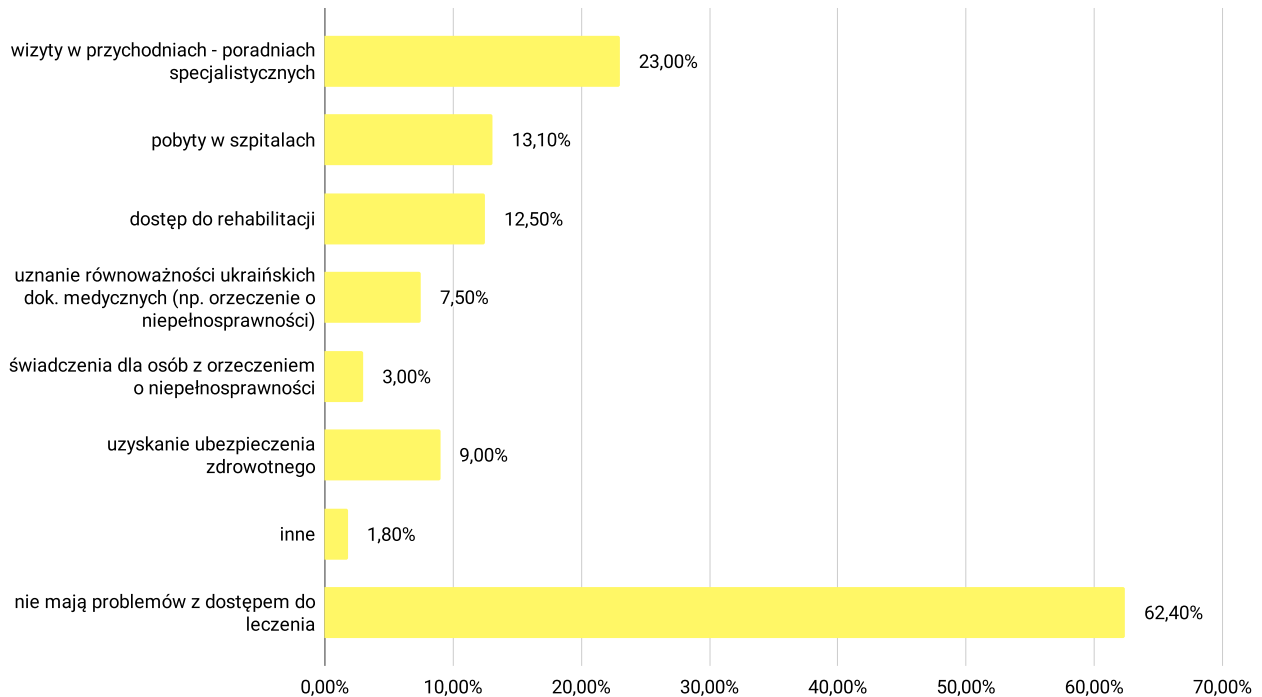
A.5 PROBLEMY PSYCHOLOGICZNE

Staraliśmy się zbadać także problemy PSYCHOLOGICZNE migrantów/tek. Nie sposób ich pominąć z racji powodów jakie spowodowały przybycie większości migrantów/tek do Polski. Jako dwa największe problemy wysuwa się niepokój o przyszłość (ponad 70% wskazań) i tęsknota za bliskimi (ponad 50% wskazań). Z brakiem poczucia bezpieczeństwa i traumami wojennymi boryka się ponad ¼ respondentów/tek.

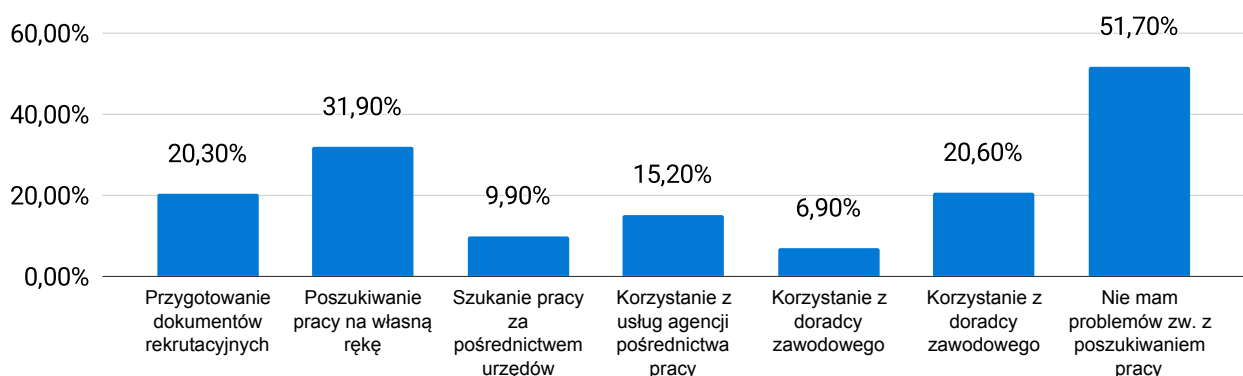
A.6 PROBLEMY ZWIĄZANE Z DOSTĘPEM DO LECZENIA

Następnie badane osoby poproszono o wskazanie z jakimi aspektami DOSTĘPU DO LECZENIA w Polsce mają oni największe problemy. Wyniki w tym zakresie rysują się dosyć optymistycznie, ponieważ ponad 62% osób deklaruje brak tego typu problemów. Jednocześnie 23% ma kłopoty z dostępem do lekarzy specjalistów, a 13% problem z pobytem w szpitalach.

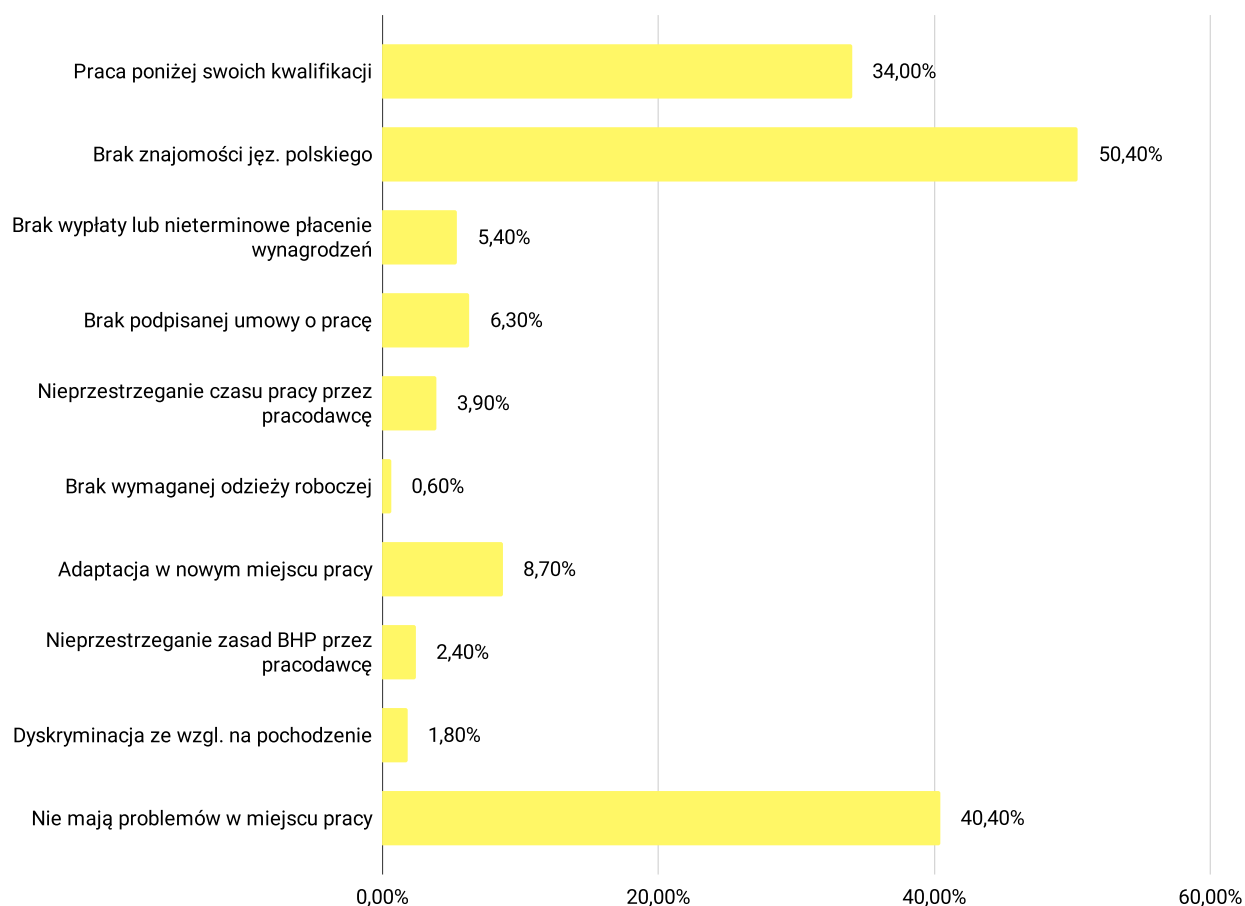
A.7 PROBLEMY ZWIĄZANE Z POSZUKIWANIEM PRACY

Kolejnym obszarem analizy badawczej była kwestia trudności w zakresie POSZUKIWANIA I ŚWIADCZENIA PRACY. Tutaj także największa liczba osób (44%) zadeklarowała brak problemów. Widoczna jest jednak różnica między odpowiedziami kobiet i mężczyzn. Zdecydowanie więcej mężczyzn deklaruje brak problemów. Największymi obserwowanymi w badaniu problemami są: poszukiwanie pracy na własną rękę, przygotowanie dokumentów rekrutacyjnych i rozmowa o warunkach pracy z pracodawcami.

A.8 PROBLEMY ZWIĄZANE ZE ŚWIADCZENIEM PRACY

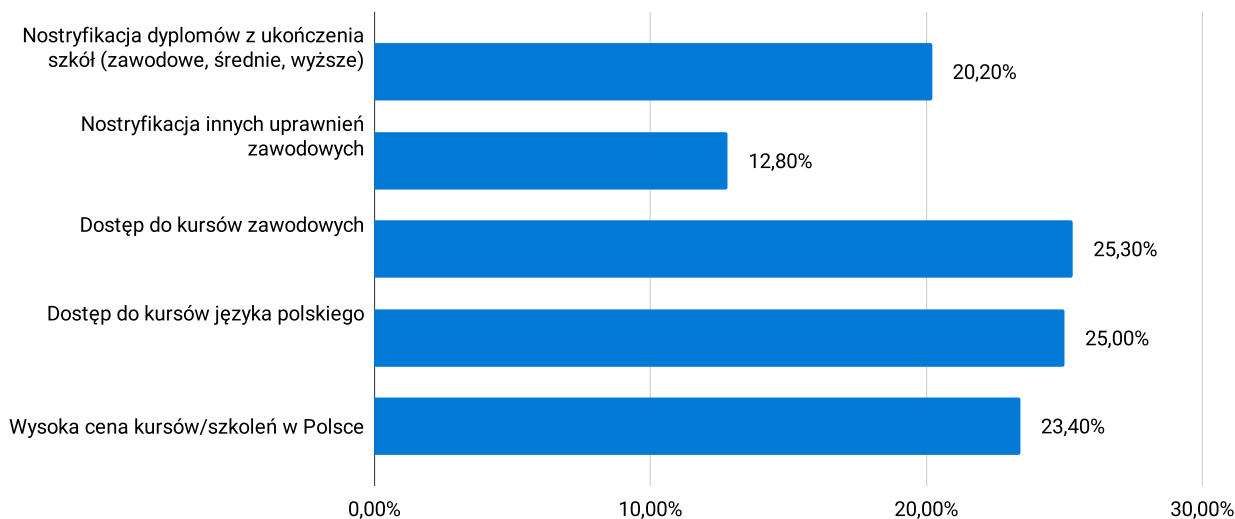
Chcąc kontynuować temat zatrudnienia zapytaliśmy respondentów/teki o problemy jakie dostrzegają w czasie ŚWIADCZENIA PRACY. Podobnie jak w poprzednim zagadnieniu najczęściej odpowiedzi świadczyło o braku problemów. Najwięcej wskazań dotyczyło problemów z brakiem znajomości języka polskiego oraz z pracą poniżej swoich kwalifikacji (niewątpliwie jedno z drugim jest powiązane).

A.9 PROBLEMY ZWIĄZANE Z POTWIERDZENIEM SWOICH UPRAWNIEŃ ZAWODOWYCH I NABYWANIEM KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH

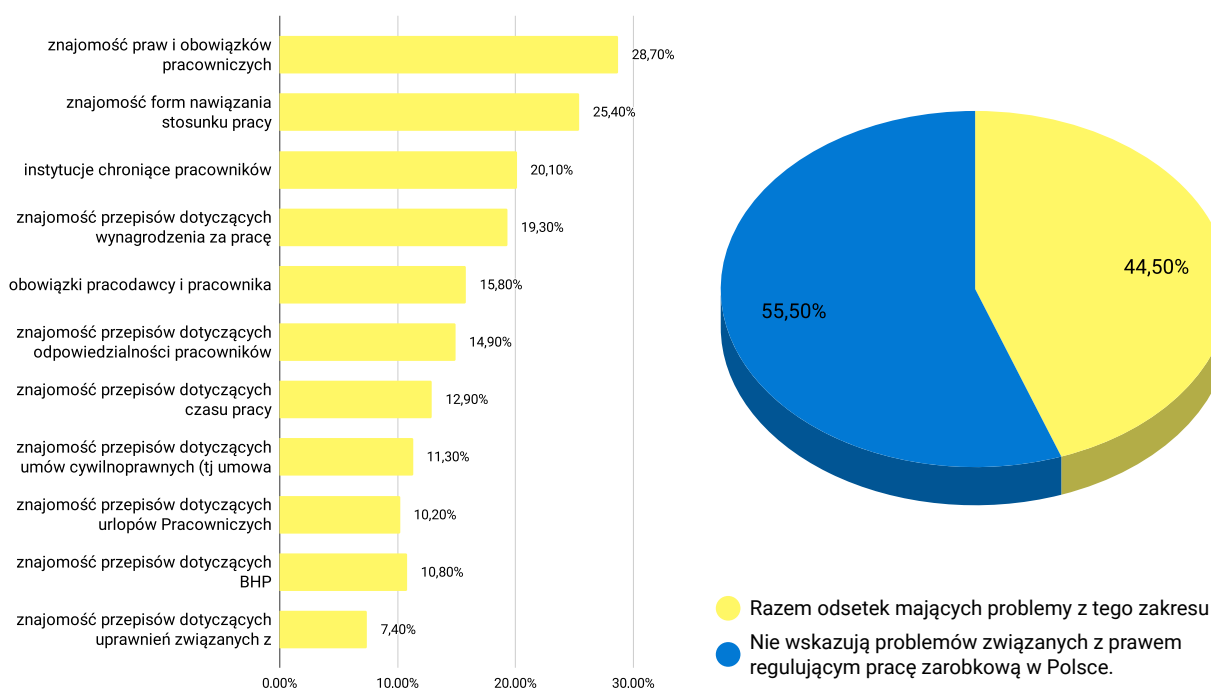
Zagadnieniem, które również analizowano w omawianym badaniu były doświadczenia ukraińskich migrantów/ek związane z POTWIERDZANIEM SWOICH UPRAWNIEŃ ZAWODOWYCH oraz ich PROBLEMY EDUKACYJNE wynikające z nabywania nowych umiejętności na kursach czy szkoleniach. W tym aspekcie kilka problemów wymaga odnotowania. Największy problem badani dostrzegają w dostępie do kursów zawodowych (ponad 25%), dostępie do kursu języka polskie-

go (25%). Ponad 23% uważa, że problemem są zbyt wysokie ceny kursów zawodowych w Polsce, a ponad 20% zgłasza problemy z nostryfikacją ukraińskich dyplomów.

A.10 PROBLEMY ZWIĄZANE Z PRAWEM PRACY I OCHRONĄ PRAW PRACOWNICZYCH

Ostatnim badanym zakresem w aspekcie pracy były PROBLEMY ZWIĄZANE Z PRAWEM PRACY I OCHRONĄ MIGRANTÓW WYKONUJĄCYCH PRACĘ ZAROBKOWĄ. Tutaj znowu większość osób (powyżej 55%) wskazało, że nie dostrzega takich problemów. U pozostałych pojawiały się najczęściej problemy ze znajomością praw i obowiązków pracowniczych (prawie 30%), form nawiązania stosunku pracy (ok. 1/4 badanych) oraz brak wiedzy o instytucjach chroniących pracowników (ok. 20% wskazań).

CZĘŚĆ B - WSKAZYWANE POTRZEBY

Na kanwie wskazanych doświadczeń, zarejestrowanych jako problemy kulturowe, administracyjno-prawne, psychologiczne i społeczne naszych ukraińskich respondentów/ki, pytano badane osoby o POTRZEBNE IM WSPARCIE w postaci doradztwa/konsultacji. Tą część badania przeprowadzono w taki sposób, że zapytano migrantów/teki z Ukrainy o ocenę stopnia odczuwanych potrzeb poradnictwa i wsparcia służącego rozwiązywaniu poszczególnych (wcześniej omawianych) kwestii.

Odpowiedzi posiadały wspólną kafeterię zawierającą następujące opcje do wyboru:

1. w ogóle nie potrzebuję
2. potrzebuję w bardzo niskim stopniu
3. potrzebuję w niskim stopniu
4. potrzebuję w średnim stopniu
5. potrzebuję w wysokim stopniu
6. potrzebuję w bardzo wysokim stopniu

W tej części omówimy potrzeby poradnicze/doradcze/konsultacyjne, prezentując najważniejsze wnioski w podziale na obszary analogiczne do części pierwszej gdzie omówiliśmy problemy.

B.1. POTRZEBY PORADNICZE ZWIĄZANE

WARUNKAMI BYTOWYMI

Analizowaliśmy potrzeby w zakresie potrzebnego DORADZTWA I WSPARCIA DOTYCZĄCEGO WARUNKÓW POBYTU migrantów/tek w Polsce. Wyniki badania były następujące:

- Kobiety mają wyraźnie większe potrzeby wsparcia w zakresie ogólnych problemów pobytu, niż mężczyźni.
- Młodzież od 18-25 lat częściej potrzebuje wsparcia od osób w średnim wieku, ale także osoby najstarsze odczuwają silnie deficyt znajomości języka polskiego i zarabiania pieniędzy na swoje utrzymanie.
- Najwięcej problemów i potrzeb wsparcia sygnalizują osoby niepracujące i opiekujące się dziećmi oraz domem (czyli głównie kobiety).
- Pracujący/ce na własny rachunek i specjaliści/teki z wyższym wykształceniem, osoby z zasadniczym zawodowym i wyższym wykształceniem zgłaszają więcej ważnych problemów i potrzeb wsparcia niż robotnicy/ce i uczniowie/ce/studenci/teki, oraz osoby mające średnie wykształcenie.

B.2 POTRZEBY PORADNICZE ZWIĄZANE ZE SPRAWAMI ADMINISTRACYJNO PRAWNYMI

W obszarze zainteresowań badawczych znalazły się również potrzeby respondentów/ek związane ze SPRAWAMI ADMINISTRACYJNO-PRAWNYMI. Z danych wynika, że największe potrzeby poradnicze badane osoby zgłaszały w obszarach: przepisy prawa polskiego, kompetencję polskich urzędów, legalizacja pobytu. Otrzymane dane przeanalizowano i skorelowano pod kątem cech społeczno-demograficznych badanych.

Dane potwierdzają część poprzednich wniosków:

- Kobiety z zasadniczym zawodowym i wyższym wykształceniem, osoby niepracujące a opiekujące się dziećmi, pracujący na własny rachunek oraz niektórzy kierownicy i specjaliści, częściej od innych potrzebują wsparcia w zakresie spraw administracyjno-prawnych.
- W tych kwestiach wyższe potrzeby doradztwa zgłaszają aktywne zawodowo i edukacyjnie osoby w wieku średnim (26-55 lat), niż młodzi i starsi wiekiem.

B.3 POTRZEBY PORADNICZE ZWIĄZANE Z INTEGRACJĄ Z POLSKIM SPOŁECZEŃSTWEM

Zidentyfikowano potrzeby poradnicze związane z INTEGRACJĄ Z POLSKIM SPOŁECZEŃSTWEM.

Po raz kolejny okazało się, że znajomość języka polskiego to fundamentalna potrzeba poradnicza związana z integracją migrantów/ek z Ukrainy w Polsce. Interpretacja badań pozwala stwierdzić, że:

- Znajomości języka polskiego – jest sprawą najtrudniejszą dla najstarszych obywateli z Ukrainy.
- Ukraińska młodzież (26-35 lat) najmocniej odczuwa różnice kulturowe, ale także potrzebuje wsparcia w dostępie do wydarzeń kulturalnych i lepszej integracji ze z polskim środowiskiem.

B.4. POTRZEBY PORADNICZE ZWIĄZANE ADAPTACJĄ ZAWODOWĄ

Potrzeby poradnicze w szeroko pojętej edukacji niezbędnej do ADAPTACJI ZAWODOWEJ W POLSCE miały swoje odzwierciedlenie w uzyskanych wartościach. Z danych wynika, że największe

potrzeby poradnicze badane osoby zgłaszały w dostępie do kursów z języka polskiego i kursów zawodowych.

- Potrzebę wsparcia w zakresie nauki języka polskiego częściej zgłaszały kobiety (34,6%), niż mężczyźni (16,8%).
- Jako ważną lub bardzo ważną potrzebę wsparcia z pomocy w skorzystaniu z kursów zawodowych zgłosiło nam 35% kobiet oraz 20,4% mężczyzn.
- Nostryfikację dyplomów ukończenia ukraińskich szkół jako ważną lub bardzo ważną potrzebę do rozwiązania zgłosiło w naszym sondażu aż 19% badanych kobiet i zaledwie 3,6% mężczyzn.

B.5 POTRZEBY PORADNICZE ZWIĄZANE ZE WSPARCIEM PSYCHOLOGICZNYM

W trakcie badania ustalono POTRZEBĘ WSPARCIA PSYCHOLOGICZNEGO w obszarach najbardziej problematycznych z punktu widzenia migrantów/tek z Ukrainy.

Pozwoliło nam to poczynić następujące obserwacje:

- Kobiety wskazują na większą kumulację problemów i związanych z tym potrzeb poradniczych.
- Co czwarta Ukrainka przebywająca w Polsce potrzebuje pomocy psychologicznej ułatwiającej radzenie sobie z lękami i poczuciem niepokoju o przyszłość, co szósta z tęsknotą za bliskimi.
- Szok kulturowy nie stanowi poważniejszego problemu i dotyka przede wszystkim nieliczne panie.
- Osoby bezrobotne i najstąbiej wykształceni/one częściej sygnalizują potrzebę wsparcia psychologicznego.
- Także osoby, które na Ukrainie piastowały stanowiska kierownicze z wyższymi specjalistycznymi kompetencjami zgłaszają konieczność wsparcia poradniczego.

B.6 POTRZEBY PORADNICZE ZWIĄZANE DOSTĘPEM DO LECZENIA

Poproszono również respondentów/teki o wskazanie z jakimi aspektami związanymi z DOSTĘPEM DO LECZENIA w Polsce łączą swoje największe potrzeby doradcze.

Interpretacja badań pozwala stwierdzić, że:

- Około 25% badanych zgłasza potrzeby wsparcia w zakresie umówienia wizyt w przychodniach i poradniach specjalistycznych.
- Po ok 13% respondentów/tek zgłosiło konieczność doradztwa dotyczącego korzystania z rehabilitacji oraz pobytów w szpitalach.
- Kolejne ok. 10% ukraińskich rezydentów/ek wskazało chęć uczestnictwa w poradnictwie obejmującym uzyskanie ubezpieczenia zdrowotnego.
- Kwestia uzyskania ubezpieczeń zdrowotnych w Polsce okazuje się być ważnym obszarem trudności i potrzebą poradniczą dla osób niepracujących, które opiekują się dziećmi oraz dla aktywnych zawodowo i biznesowo.

B.7 POTRZEBY PORADNICZE ZWIĄZANE POSZUKIWANIEM ZATRUDNIENIA

Wśród problematyki badawczej znalazła się kwestia wsparcia poradniczego związanego z POSZUKIWANIEM ZATRUDNIENIA.

Respondenci zgłosili nam następujące potrzeby w zakresie wsparcia:

- Najwięcej grup deklaruje trudności w samodzielnym poszukiwaniu zatrudnienia i oczekuje wsparcia w tym zakresie.
- Osoby z wyższym wykształceniem oraz te zajmujące wyższe stanowiska w ojczyźnie deklarują potrzebę poradnictwa związaną z przygotowaniem dokumentów rekrutacyjnych.
- Dla osób niepracujących oraz średniego personelu najbardziej wskazane jest wsparcie w zakresie przygotowania się do rozmowy w sprawie pracy.

B.8 POTRZEBY PORADNICZE ZWIĄZANE ZE ŚWIADCZENIEM PRACY

Badani wypowiedali się na temat swoich potrzeb poradniczych związanych ze ŚWIADCZENIEM PRACY.

Należy wspomnieć tu o następujących wymienionych potrzebach:

- Dla zdecydowanej większości grup badanych najistotniejsza potrzeba poradnicza jest związana z pracą poniżej swoich kwalifikacji.
- Dla osób z wykształceniem zawodowym i studentów/tek/uczniów/nic największa potrzeba wsparcia jest związana z problemem nieterminowej wypłaty wynagrodzeń.

B.9. POTRZEBY PORADNICZE ZWIĄZANE Z NOSTRYFIKACJĄ I NABYWANIEM UPRAWNIEŃ ZAWODOWYCH

Analizowanym zagadnieniem w omawianym badaniu były także doświadczenia ukraińskich migrantów/tek związane z POTWIERDZANIEM SWOICH UPRAWNIEŃ ZAWODOWYCH ORAZ ICH POTRZEBY EDUKACYJNE wynikające z nabywania nowych umiejętności na kursach czy szkoleniach w Polsce.

Interpretacja badań pozwala zaobserwować, że:

- Kobiety deklarują większe potrzeby poradnicze zakresie nostryfikacji dyplomów i edukacji zawodowej w Polsce, niż mężczyźni. Nostryfikację dyplomów ukończenia ukraińskich szkół jako ważną lub bardzo ważną potrzebę wsparcia poradniczego zgłosiło aż 19% badanych kobiet i zaledwie 3,6% mężczyzn. Nostryfikację innych uprawnień zawodowych jako ważną i bardzo ważną sprawę zgłosiło nam 5,6% kobiet oraz 1,2% ukraińskich mężczyzn.
- Na pierwszy plan wybija się pomoc w zakresie dostępu do kursów języka polskiego oraz dostępu do kursów i szkoleń zawodowych.

B.10. POTRZEBY PORADNICZE ZWIĄZANE PRAWEM PRACY

Wiedza związana z PRAWEM REGULUJĄCYM PRACĘ ZAROBKOWĄ, czyli taka która rzutuje na zabezpieczenie interesów osób podejmujących zobowiązania zawodowe była także przedmiotem naszego badania.

Pozwoliło nam to poczynić następujące obserwacje:

- Problemy z wiedzą o prawie pracy i zasadach ochrony osób zatrudnionych są wyraźniej odczuwane przez osoby, które nie podejmują aktywności zarobkowej.
- Najwięcej odsetkowo zgłoszeń od grupy osób pracujących dotyczy znajomości praw i obowiązków pracowniczych (łącznie 16,4% odpowiedzi 4+5+6 na skali ocen).
- Potrzebą poradniczą jest także zaznajomienie badanych z różnymi formami nawiązywania stosunku pracy, przepisami regulującymi zasady wynagradzania za pracę, wiedzą dotyczącą przepisów regulujących obowiązki i prawa pracodawcy oraz pracownika (w każdym z aspektów po kilkanaście % osób wskazało jako ważną lub bardzo ważną potrzebę)

CZEŚĆ C - DOSTĘPU DO WSPARCIA PORADNICZEGO

C.1 DOŚWIADCZENIE W KORZYSTANIU Z PORADNICTWA W POLSCE

W kręgu zainteresowań badaczy znalazł się stopień korzystania z różnych rodzajów wsparcia poradniczego przez migrantów/teki z Ukrainy w czasie pobytu w Polsce. Z deklaracji uczestników/czek badania wynika, że większość z nich (58,2%) skorzystało z jakiejś formy doradztwa w Polsce.

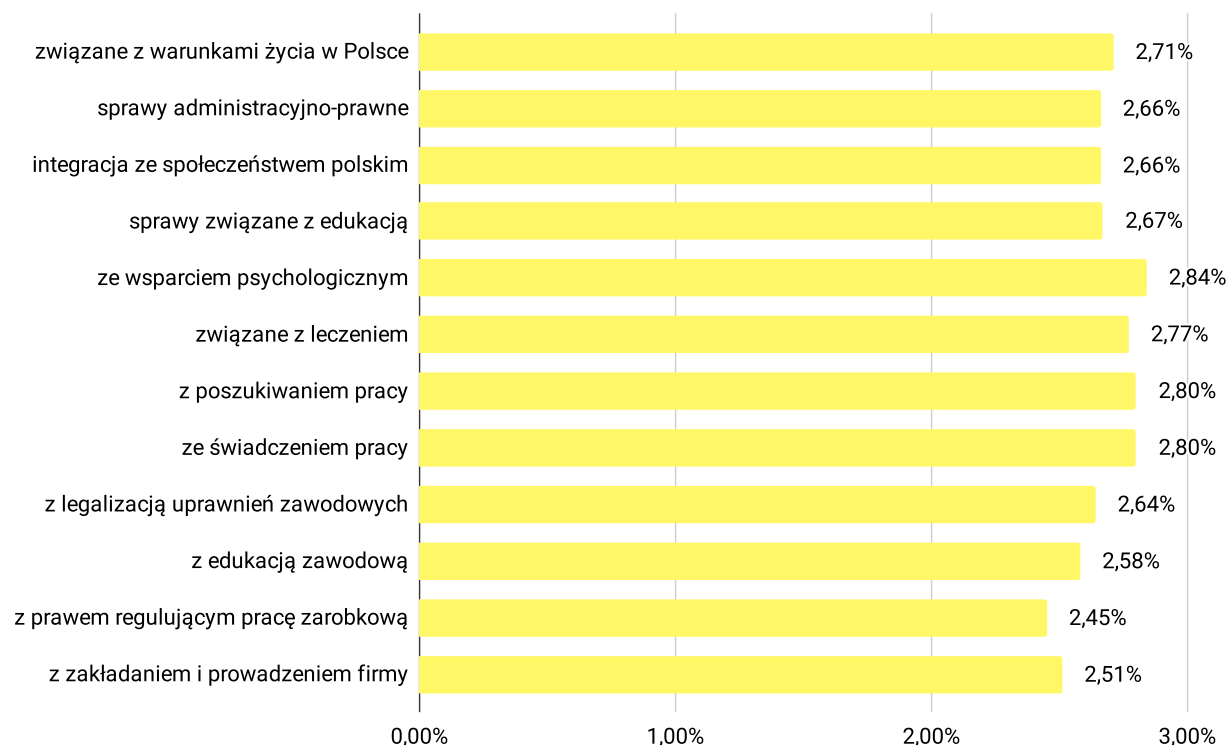
C.2 DOSTĘP DO PORADNICTWA W POLSCE

Pytaliśmy także o wiedzę nt. możliwości skorzystania z doradztwa w przypadku takiej potrzeby. Dość wysoki odsetek osób deklaruje wiedzę o organizacjach oferujących usługi doradcze. W tym zakresie najgorzej ma się sytuacja wśród osób z najstarszej kategorii wiekowej i wśród kręgów słabiej wykształconych.

W badaniu widać zdecydowaną różnicę między osobami, które brały udział w doradztwie, w stosunku do osób, które z takiej pomocy dotychczas nie korzystały. Różnica ta dotyczy wiedzy o miejscach oraz zasadach świadczenia poradnictwa – osoby już korzystające dobrze wiedzą gdzie szukać innych rodzajów doradztwa w razie potrzeby, natomiast osoby które nigdy nie korzystały mają nikłe o tym pojęcie.

Do respondentów/ek zwrócono się też z pytaniami o ich osobistą ocenę stopnia dostępności wsparcia poradniczego w dwunastu różnych obszarach. Wyrażali te oceny na skali gdzie:

1. nie mam zdania (na temat dostępności doradztwa)
2. bardzo niski dostęp
3. niski poziom dostępu
4. średni poziom dostępu
5. wysoki poziom dostępu
6. bardzo wysoki poziom dostępności.

Rozkłady ocen świadczą o co najwyżej dostatecznym wyniku dla każdej z ocenianych sfer doradztwa czy wsparcia służącego potrzebom migrantów/ek z Ukrainy.

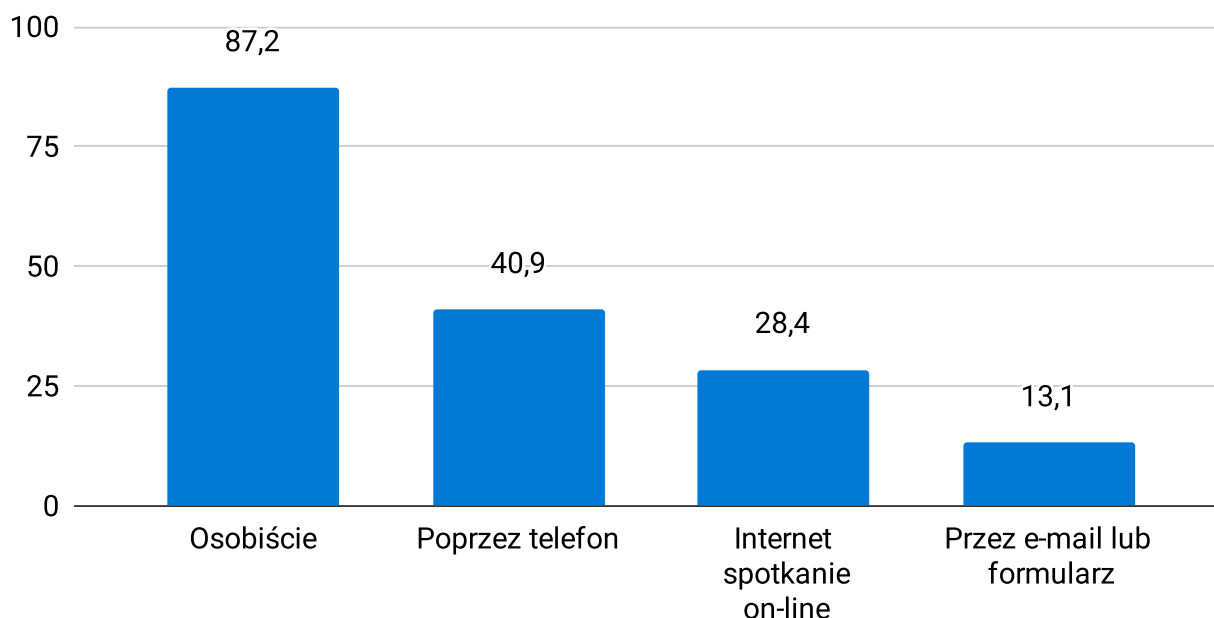
Najlepsze oceny zyskują wsparcie psychologiczne, wsparcie związane z poszukiwaniem pracy, warunkami życia w Polsce oraz z warunkami leczenia.

Stosunkowo najgorsze są oceny wsparcia służącego poznaniu polskiego prawa regulującego pracę zarobkową, zakładania i prowadzenia własnej firmy oraz warunków świadczenia pracy.

Kobiety nieznacznie lepiej niż mężczyźni oceniają dostępne/uzyskiwane wsparcie w analizowanych zakresach.

C.3 FORMY PROWADZENIA PORADNICTWA

Ostatnim zagadnieniem objętym sondażowym badaniem było pytanie o preferowane przez naszych respondentów/teki formy korzystania ze wsparcia doradczego.

- Zdecydowanie preferowane są formy wsparcia poprzez doradztwo osobiste, realizowane w kontakcie bezpośrednim ze specjalistą w danym zakresie spraw.
- Zainteresowaniem spotkała się też forma porady telefonicznej oraz on-line.
- Mężczyźni częściej od kobiet gotowi są na doradztwo za pośrednictwem telefonu i poprzez spotkania on-line.
- Badani rezydenci/teki z Ukrainy wyraźnie nie uznają za przydatne formy wsparcia oferowane poprzez internetowy mailing lub anonimowe formularze. Kobiety nieco chętniej dopuszczają te ostatnie formy jako użyteczne, niż mężczyźni.

CZĘŚĆ D - PODSUMOWANIE I GŁÓWNE WNIOSKI

Przeprowadzone badanie obejmowało szerokie kwestie problemowe związane ze wsparciem poradniczym oferowanym ludności ukraińskiej w Polsce, trudnościami, jakie napotykają cudzoziemcy/ki w naszym kraju oraz potrzebami doradczymi niezbędnymi do niwelowania komplikacji, kryzysów i problemów życia na obczyźnie.

Analiza wszystkich wyników badań pozwoliła wyciągnąć ogólne wnioski dotyczące życia społeczności ukraińskiej w Polsce tj.:

- Optymalne przystosowanie do życia w Polsce większości ukraińskich przybyszów/ek.
- Najważniejszym czynnikiem maladaptacyjnym jest niski poziom znajomości języka polskiego. Dopiero wysoka lub bardzo dobra znajomość naszego języka daje ukraińskim rezydentom/kom w Polsce względnie swobodne możliwości funkcjonowania na rynku pracy i w życiu codziennym.
- Ukraińskie kobiety znacznie wyżej niż mężczyźni są obciążone problemami organizowania opieki domowej nad dziećmi i łączenia jej z ewentualną pracą zarobkową.
- Ukraińskie kobiety potrzebują większego zakresu wsparcia i trudniej radzą sobie w procesie adaptacji do życia w polskim środowisku kulturowo-społecznym.
- Bariery w aktywizacji zawodowej ukraińskich kobiet opiekujących się dziećmi jest problem braku opieki nad dzieckiem/dziećmi.
- Ukraińskie kobiety wykazują mniejszą sprawność w podejmowaniu relacji z instytucjami, a przy tym przejawiają wyższy poziom lęku o przyszłość swoją i bliskich, oraz o bezpieczeństwo bytowe własnych rodzin.
- Ukraińscy specjaliści/teki, osoby o wyższych kwalifikacjach mają poważny problem z odbudową dobrego statusu zawodowego.
- Osoby z najstarszej grupy wiekowej, tj. 60+, mają wysoki poziom trudności z adaptacją w Polsce.
- Wsparcie ludności ukraińskiej jest istotnie niezbędne i powinno zostać ukierunkowane.
- Największa pomoc powinna docierać do około 25-26% najmniej zabezpieczonych osób rezydujących w Polsce populacji Ukraińców/nek.

Zebrany, obszerny materiał badawczy pozwolił na wyciągnięcie wniosków we wszystkich obszarach problematyki badawczej. Szczegółowe wnioski z badania przedstawiamy poniżej:

Wnioski związane z PROBLEMAMI:

Problemy związane z warunkami życia

- Trudności wynikają głównie z niskiego poziomu znajomości języka polskiego.
- Kluczowym problemem jest zdobycie środków finansowych na swoje utrzymanie.
- Istotnym problemem jest zapewnienie sobie odpowiednich warunków zamieszkania.

Problemy związane ze sprawami administracyjno-prawnymi

- Problemy wynikają głównie z nieznaności przepisów polskiego prawa.
- Kluczowy problem związany jest z legalizacją pobytu w Polsce.

Problemy związane z integracją z polskim społeczeństwem

- Podstawowym źródłem problemu integracji ze społeczeństwem polskim jest słaba lub niewystarczająco dobra znajomość języka polskiego.
- Co dziesiąta badana osoba z Ukrainy mieszkająca w Polsce spotkała się z przejawami dyskryminacji ze względów narodowościowych.

Problemy związane z edukacją

- Podstawowym źródłem problemów edukacyjnych jest słaba lub niewystarczająco dobra znajomość języka polskiego.
- Występuje niewystarczająca podaż kursów języka polskiego zapewniających pomoc w nauce dzieciom i osobom dorosłym.
- Ukraińska młodzież i osoby dorosłe sygnalizują problemy w dostępie do szkół średnich i wyższych.

Problemy psychologiczne

- Kluczowym problemem jest zgeneralizowany niepokój o przyszłość swoją i bliskich osób.
- Istotnym problemem jest silny dyskomfort psychologiczny wynikający z rozłąki z bliskimi i tęsknoty za ich obecnością w swoim życiu.
- Ukraińskie kobiety przejawiają większą kumulację problemów psychologicznych.
- Pobyt w Polsce znacznie łagodzi brak poczucia bezpieczeństwa Ukraińców/ek.
- Poważny zasięg problemów psychologicznych występuje wśród najstabilniej wykształconych Ukraińców i Ukrainek oraz osób, które na Ukrainie piastowały stanowiska kierownicze z wyższymi specjalistycznymi kompetencjami.

Problemy związane z dostępem do leczenia

- Największe trudności związane są z dostępem do lekarzy specjalistów, korzystaniem z rehabilitacji i pobytami w szpitalach.
- Osoby z wykształceniem zasadniczym, podstawowym, zawodowym przygotowaniem - jako także słabiej radzące sobie z językiem polskim - mają największy deficyt w zapewnianiu sobie wizyt w poradniach specjalistycznych.

Problemy z poszukiwaniem pracy

- Problemy z poszukiwaniem pracy są silnie skorelowane z poziomem znajomości języka polskiego.
- Wysoki stopień trudności z poszukiwaniem pracy mają osoby pracujące na Ukrainie jako robotnicy/e.
- Problemy z aktywizacją zawodową i ochroną swoich uprawnień na polskim rynku pracy sygnalizują osoby, które na Ukrainie uzyskały wyższe wykształcenie oraz pełniły funkcje kierownicze i wyższe specjalistyczne.
- Wsparcie w zakresie samodzielnego poszukiwania zatrudnienia najbardziej potrzebne jest niepracującym kobietom, zajmującym się domem i dziećmi, jak też osobom funkcjonującym w swoim kraju jako robotnicy/e oraz wyższa kadra kierownicza i specjaliści/teki.
- Ukraińskie kobiety wyraźnie częściej niż mężczyźni mają problemy z nawiązywaniem stosunków z instytucjami pośrednictwa pracy.

Problemy związane ze świadczeniem pracy

- Kluczowym problemem jest zabezpieczenie warunków zatrudnienia i świadczeń związanych z umowami o pracę/zlecenie.
- Wykonywanie pracy poniżej swoich kwalifikacji zawodowych.
- Najważniejszą przeszkodą w zabezpieczeniu swoich praw jest ponownie sygnalizowany brak dobrej znajomości języka polskiego - problem zarówno dla kobiet jak i mężczyzn.
- Niepracujące kobiety, które zajmują się domem i dziećmi są grupą o wysokim stopniu trudności zabezpieczenia warunków zatrudnienia i świadczeń związanych z umowami o pracę/zlecenie.
- Pracownicy/e narodowości ukraińskiej odczuwają dyskryminacji ze względu na pochodzenie narodowe zarówno w środowisku pracy jak i w czasie ustalania warunków zatrudnienia (ale nie jest to duży odsetek migrantów/tek).
- Szczególnie młodzi/e pracownicy/e narodowości ukraińskiej z grup wiekowych 18-25 i 26-35 lat odczuwają dyskryminację ze względu na pochodzenie narodowe zarówno w środowisku pracy jak i w czasie ustalania warunków zatrudnienia.

Problemy z legalizacją uprawnień zawodowych i edukacją służącą podnoszeniu kwalifikacji

- Nostryfikacja dyplomów ukończenia ukraińskich szkół i uprawnień zawodowych jest problemem dla ok.1/3 Ukraińców/ek.
- Brak znajomości języka polskiego jest barierą w korzystaniu z kursów i szkoleń zawodowych w Polsce
- Wysokie ceny kursów i szkoleń zawodowych w Polsce są barierą w uzupełnianiu kwalifikacji.

Problemy związane z prawem pracy i ochroną migrantów wykonujących pracę zarobkową

- Najczęściej sygnalizowanymi deficytami kompetencyjnymi jest brak wiedzy nt.: praw i obowiązków pracowniczych, form nawiązywania stosunku pracy, instytucji chroniących prawa i interesy pracowników w Polsce.
- Kobiety znacznie częściej niż mężczyźni deklarują nieznaną przepisy prawa pracy.
- Mężczyźni nieco częściej od kobiet deklarują problemy ze znajomością przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy w swoim miejscu zatrudnienia.

Wnioski związane z POTRZEBAMI PORADNICZYMI

Potrzeby poradnicze związane z warunkami życia

- Ukraińcy/ki wskazują na potrzeby poradnicze dot. warunków życia z obszarów: nauka języka polskiego, środki finansowe na codzienne funkcjonowanie, zapewnienie zamieszkania.
- Ukraińskie kobiety mają wyraźnie większe potrzeby wsparcia w zakresie ogólnych problemów pobytu niż mężczyźni.
- Młodzież od 18-25 roku częściej niż osoby w średnim wieku potrzebuje wsparcia poradniczego dot. warunków życia.
- Osoby najstarsze odczuwają konieczność poradnictwa w zakresie pozyskiwania środków finansowych na codzienne funkcjonowanie.
- Pracujący na własny rachunek i specjaliści z wyższym wykształceniem, osoby z zasadniczym zawodowym i wyższym wykształceniem zgłaszają więcej ważnych problemów i potrzeb wsparcia niż robotnicy i uczniowie/studenci, oraz osoby mające średnie wykształcenie.

Potrzeby poradnicze związane ze sprawami administracyjno-prawnymi

- Ukraińcy/nki zgłaszają największe potrzeby poradnicze w obszarach: przepisów prawa polskiego, kompetencji polskich urzędów, legalizacji pobytu.
- Migranci/cki potrzebują wsparcia w zakresie spraw administracyjno-prawnych i zgłaszają je głównie: kobiety z zasadniczym zawodowym i wyższym wykształceniem, osoby niepracujące i opiekujące się dziećmi, pracujący na własny rachunek, niektórzy kierownicy i specjaliści.
- Wyższe potrzeby doradztwa związanego ze sprawami administracyjno-prawnymi zgłaszają osoby aktywne zawodowo i edukacyjnie w wieku średnim (26-55 lat), niż młodzi i starsi wiekiem.

Potrzeby poradnicze związane z integracją z polskim społeczeństwem

- Głównym powodem potrzeby wsparcia poradniczego związanego z integracją z polskim społeczeństwem jest problem w komunikacji w języku polskim.
- Potrzeby poradnicze zgłaszają głównie kobiety, osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz osoby niepracujące z powodu zajmowania się dziećmi i domem.
- Ukraińska młodzież (26-35 lat) potrzebuje wsparcia w dostępie do wydarzeń kulturalnych i lepszej integracji z polskim środowiskiem.

Potrzeby poradnicze związane z edukacją

- Największe potrzeby poradnicze są związane z dostępem do kursów języka polskiego oraz kursów zawodowych.
- Ukraińskie kobiety częściej niż mężczyźni zgłaszają potrzebę porady w zakresie nostryfikacji dyplomów ukończenia ukraińskich szkół.

Potrzeby poradnicze związane z aspektami psychologicznymi

- Najczęstsze powody zgłaszania potrzeb poradnictwa psychologicznego to niepokój o przyszłość oraz tęsknota za bliskimi.
- Ukraińskie kobiety częściej niż mężczyźni zgłaszają potrzebę poradnictwa psychologicznego.
- Osoby bezrobotne i najslabiej wykształcone częściej niż inne grupy sygnalizują potrzebę wsparcia psychologicznego.
- osoby, które na Ukrainie piastowały stanowiska kierownicze, z wyższymi specjalistycznymi kompetencjami zgłaszają konieczność wsparcia poradniczego.

Potrzeby poradnicze związane z dostępem do leczenia w Polsce

- Ukraińcy/ki zgłaszają potrzeby wsparcia poradniczego w zakresie umówienia wizyt w przychodniach i poradniach specjalistycznych oraz korzystania z rehabilitacji i pobytów w szpitalach.
- Poradnictwo obejmujące uzyskanie ubezpieczenia zdrowotnego to kolejna potrzeba poradnicza w zakresie problematyki dostępu do leczenia w Polsce.

Potrzeby poradnicze związane z poszukiwaniem pracy

- Najwięcej Ukraińców/ek deklaruje trudności w samodzielnym poszukiwaniu zatrudnienia i oczekuje wsparcia w tym zakresie.
- Ukraińskie kobiety częściej niż mężczyźni zgłaszają potrzebę spotkań doradczych wynikających z problemów w aktywizacji zawodowej.
- Osoby ze słabą znajomością języka polskiego zgłaszają potrzebę wsparcia poradniczego i głównie są zainteresowane uzyskaniem pomocy w kwestii przygotowania dokumentów rekrutacyjnych.
- Osoby z wyższym wykształceniem oraz zajmujące wyższe stanowiska w ojczyźnie deklarują potrzebę poradnictwa związaną z przygotowaniem dokumentów rekrutacyjnych. Sytuacja ta prawdopodobnie wynika z faktu, że ta grupa osób sięga po wyższe stanowiska i stąd konieczność przygotowania profesjonalnej dokumentacji rekrutacyjnej (w tym prawdopodobnie nostryfikacja niektórych uprawnień itd).
- Osoby niepracujące oraz średni personel za najbardziej potrzebne uznały wsparcie w zakresie przygotowania się do rozmowy w sprawie pracy.

Potrzeby poradnicze związane ze świadczeniem pracy

- Dla zdecydowanej większości Ukraińców/ek najistotniejsza potrzeba poradnicza jest związana z problemem pracy poniżej swoich kwalifikacji.
- Osoby z wykształceniem zawodowym i pracujący studenci/uczniowie uznały tematykę nieterminowej wypłaty wynagrodzeń jako największą potrzebę wsparcia poradniczego.
- Osoby bezrobotne chciałyby uzyskać doradztwo dotyczące zasad BHP.

Potrzeby poradnicze związane z legalizacją uprawnień zawodowych i edukacją zawodową

- Ukraińcy/ki za najistotniejsze uznali/ły wsparcie poradnicze związane z dostępem do nauki języka polskiego i kursów zawodowych.
- Ukraińskie kobiety deklarują większe niż mężczyźni potrzeby poradnicze z zakresu nostryfikacji dyplomów i edukacji zawodowej w Polsce.

Potrzeby poradnicze związane z prawem regulującym pracę zarobkową

- Problemy z wiedzą o prawie pracy i zasadach ochrony, a w ślad za tym potrzebę poradniczą najmocniej odczuwają osoby, które nie podejmują aktywności zarobkowej w Polsce.
- Osoby, które świadczą pracę i tym samym zyskują wystarczający poziom wiedzy o prawach pracowniczych, w większości nie zgłaszają potrzeb wsparcia poradniczego w tym zakresie.
- Najwięcej potrzeb poradniczych dotyczy znajomości praw i obowiązków pracowniczych, znajomości różnych form nawiązywania stosunku pracy, przepisów regulujących zasady wynagradzania za pracę, przepisów regulujących obowiązki i prawa pracodawcy oraz pracownika.

PREFERENCJE

Preferowane formy wsparcia poradniczego

- Ukraińcy/nki są zwolennikami/czkami formy wsparcia bezpośredniego, poprzez doradztwo osobiste, realizowane w kontakcie ze specjalistą.
- Zainteresowaniem migrantów/ek z Ukrainy spotkała się też forma porady telefonicznej oraz on-line.
- Ukraińscy mężczyźni częściej od kobiet gotowi są na doradztwo za pośrednictwem telefonu i poprzez spotkania on-line.
- Rezydenci/tki z Ukrainy wyraźnie nie uznają za przydatne formy wsparcia oferowane poprzez internetowy mailing lub anonimowe formularze.

ZAKOŃCZENIE

Mamy nadzieję, że oddana w Państwa ręce broszura będzie dla Państwa inspiracją i motywacją do dalszych, bardziej efektywnych działań na rzecz społeczności ukraińskiej w Polsce. Staraliśmy się zbadać wiele aspektów, a na problematykę badania spojrzeć oczami migrantów/tek – naszych klientów/tek potrzebujących wsparcia. Rozmawialiśmy z osobami, które korzystały w przeszłości z jakiegoś rodzaju poradnictwa/doradztwa/konsultacji w Polsce i z takimi, którzy z jakichś powodów nie korzystali nigdy. Wszystkie te wypowiedzi ułożyliśmy w raport, a następnie w broszurę i przekazujemy Państwu pod rozwagę.

Dziękujemy wszystkim naszym respondentom i respondentkom za wszystkie rozmowy, jest to Ich wkład we wspólne dzieło 😊

Odbiorcom broszury – organizacjom i osobom niosącym pomoc obywatelom i obywatelkom Ukrainy w różnych formach – jeszcze raz dziękujemy za wielkie serca i ogromne kompetencje. Dzięki Państwa oddaniu ofiary konfliktu zbrojnego znajdują miejsce, które mogą nazywać DOMEM 😊

**OPORY WOBEC KORZYSTANIA
Z USŁUG DORADCZYCH MIGRANTÓW Z UKRAINY**

Opracowanie na podstawie badania prowadzonego przez zespół badawczy
Międzynarodowego Centrum Pomocy Psychologicznej w ramach projektu

pt. Poradnictwo dla migrantów Ukrainy - promocja i diagnoza

współfinansowanego ze środków

RZĄDOWEGO PROGRAMU WSPIERANIA ROZWOJU ORGANIZACJI PORADNICZYCH
NA LATA 2022-2023 - KONKURS RPWROP EDYCJA 2022 – PRIORYTETY 1-3

Przygotowanie broszury: Dorota Wiktorowska, Joanna Górczyńska
pod kierownictwem Oksany Mytiai

Listopad 2023

WSTĘP

Od listopada 2022 r. do października 2023 r. Fundacja Międzynarodowe Centrum Pomocy Psychologicznej przeprowadziła badanie pt. *Opory wobec korzystania z usług doradczych migrantów z Ukrainy* w ramach projektu pt. *Poradnictwo dla migrantów Ukrainy - promocja i diagnoza*. Projekt był dofinansowany ze środków Rządowego Programu Wspierania Rozwoju Organizacji Poradniczych na lata 2022-2023.

Kilka słów o naszej organizacji: Międzynarodowe Centrum Pomocy Psychologicznej działa na rzecz osób z doświadczeniem migracji, prowadząc Punkt Wsparcia Cudzoziemców na zlecenie Urzędu Miasta Tychy. Jesteśmy organizacją założoną w Polsce przez obywatelki i obywateli z Ukrainy przebywające/yh w Polsce od wielu lat. W naszych szeregach pracują też Polacy, którym bliska jest skuteczna adaptacja cudzoziemców w RP. Swoimi kompetencjami wspieramy migrantów i migrantki.

Wybuch wojny na Ukrainie to punkt zwrotny dla naszej organizacji. Nagle, z dnia na dzień, staliśmy się przystanią dla wielu uciekinierów i uciekinierek wojennych – osób w bardzo trudniej sytuacji. Udzielaliśmy i udzielamy im różnorodnej pomocy – od socjalnej, poprzez doradczą, organizowanie zajęć integracyjnych dla dorosłych i dzieci, a także nauczamy języka polskiego. W ciągu tego czasu udzieliliśmy wsparcia kilku tysiącom osób. Ważnym aspektem naszej działalności jest doradztwo/poradnictwo z takich dziedzin jak: psychologia, prawo, doradztwo zawodowe, zakładanie firm przez cudzoziemców w Polsce, sprawy socjalne i inne. W toku pracy, udzielając setek, tysięcy godzin porad zauważyliśmy, że obywatele/ki Ukrainy mają opory w korzystaniu z doradztwa, a szczególnie z niektórych jego obszarów. Takie opory są niezależne od potrzeb poszczególnych osoby. Oporom tym towarzyszy wielowymiarowy kontekst kulturowy, społeczny oraz indywidualny, który wymagał dogłębnej analizy. Zrozumienie przyczyn i mechanizmów leżących u podstaw tego zjawiska jest kluczowe dla kształtowania efektywnych programów pomocowych.

Chcemy profesjonalizować nasze działania i prowadzić je na coraz wyższym poziomie. Doszliśmy do wniosku, że, aby móc skuteczniej działać na rzecz społeczności ukraińskiej w Polsce musimy przyjrzeć się temu problemowi i zastanowić się czy i w jaki sposób opory te można zniwelować.

Dzięki uzyskanemu dofinansowaniu przeprowadziliśmy badanie społeczne zgłębiające ten problem. Nosilo ono tytuł *“Opory wobec korzystania z usług doradczych migrantów z Ukrainy”*. Wyniki badania są wartościowe dla wszystkich organizacji niosącym pomoc cudzoziemcom w Polsce. Szczegółowe dane z niego umieściliśmy w raporcie (jego pełna wersja zamieszczona jest na stronie <https://fundacjamcpp.pl>, zapraszamy do zapoznania się). Dzisiaj chcemy podzielić się z Państwem efektami naszej pracy w wersji skróconej – najważniejsze wyniki i wnioski z badania umieszczamy w niniejszej broszurze. Zachęcamy Państwa do zapoznania się z nimi.

Słowo wyjaśnienia: w niniejszym opracowaniu wymiennie będziemy używać słów: PORADNICTWO, DORADZTWO I KONSULTACJE. W języku ukraińskim nie ma jednego odpowiedniego słowa. Migranci/teki najczęściej określają tę formę wsparcia KONSULTACJAMI. Postanowiliśmy używać tych słów wymiennie, tak aby raport był czytelny i zrozumiały.

Nasze opracowanie rozsyłamy do wielu urzędów i organizacji pozarządowych, które świadczą pomoc dla migrantów/tek z Ukrainy.

Szanowni Państwo, prosimy, traktujcie tę broszurę jako nasz prezent i podziękowanie za całą pomoc, którą świadczycie na co dzień - za życzliwość, za uśmiech, za profesjonalizm. Dzięki Waszemu zaangażowaniu - obywatele i obywatelki z Ukrainy, którzy/re goszczą w Polsce znaleźli/azły tu bezpieczną przystań, odnaleźli warunki do życia, edukacji i rozwoju. Jesteście wspaniali!

W imieniu MCPP oraz zespołu badawczego

Oksana Mitai
Prezeska

Krótki opis badania

Jakie były cele badania?

CEL GŁÓWNY:

Identyfikacja przyczyn niechęci do korzystania z doradztwa przez migrantów/teki z Ukrainy oraz ustalenie możliwych działań służących ich zniwelowaniu.

Do celu głównego skonstruowano cztery cele szczegółowe:

cel szczegółowy 1:

Rozpoznanie posiadanej wiedzy u migrantów/tek z Ukrainy na temat zakresu i dostępności oferty poradniczej skierowanej do cudzoziemców w Polsce.

cel szczegółowy 2:

Identyfikacja usług doradczych, wobec których najwięcej migrantów/tek z Ukrainy przejawia opór.

cel szczegółowy 3:

Poznanie powodów niechęci do korzystania z doradztwa przez migrantów/teki z Ukrainy.

cel szczegółowy 4:

Ustalenie sposobów niwelowania oporów i zwiększania dostępności do korzystania z doradztwa oferowanego w Polsce migrantom/tkom z Ukrainy.

Jak realizowano badanie?

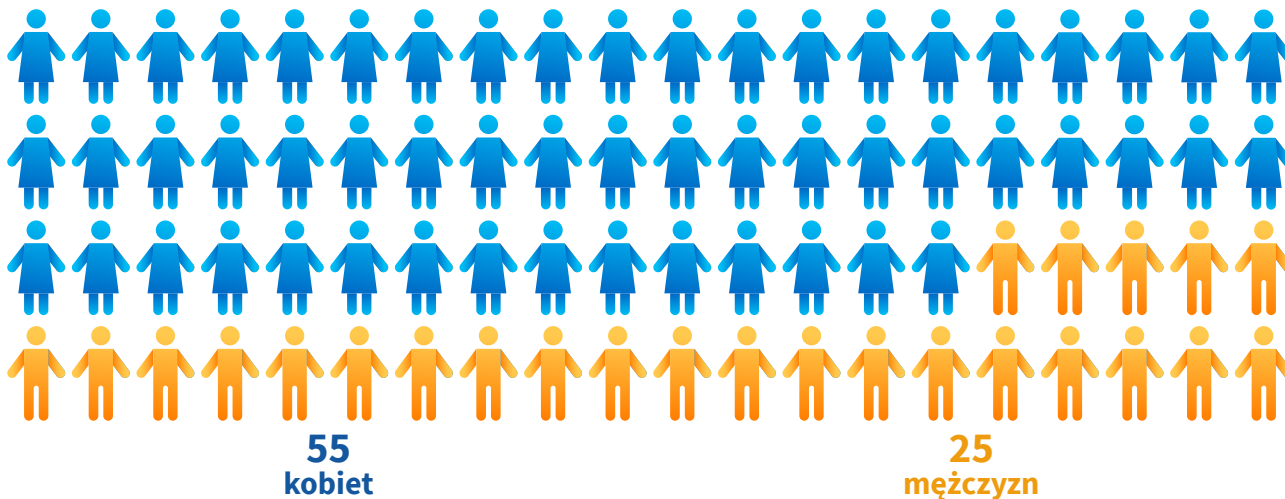
OPIS BADANIA, METODY I NARZĘDZIA:

Badanie miało charakter eksploracyjny. Z obywatelkami/lami Ukrainy przebywającymi w Polsce przeprowadzono wywiady indywidualne. Kwestionariusz wywiadu składał się z 25 pytań zamkniętych (ze względu na brak doświadczenia migrantów/tek z poradnictwem na Ukrainie pytania kafeteryjne pomagały respondentom/kom zorientować się w omawianych zagadnieniach) i uzupełniających je otwartych, zebranych w obszary tematyczne.

Kto znalazł się wśród respondentów/ek?

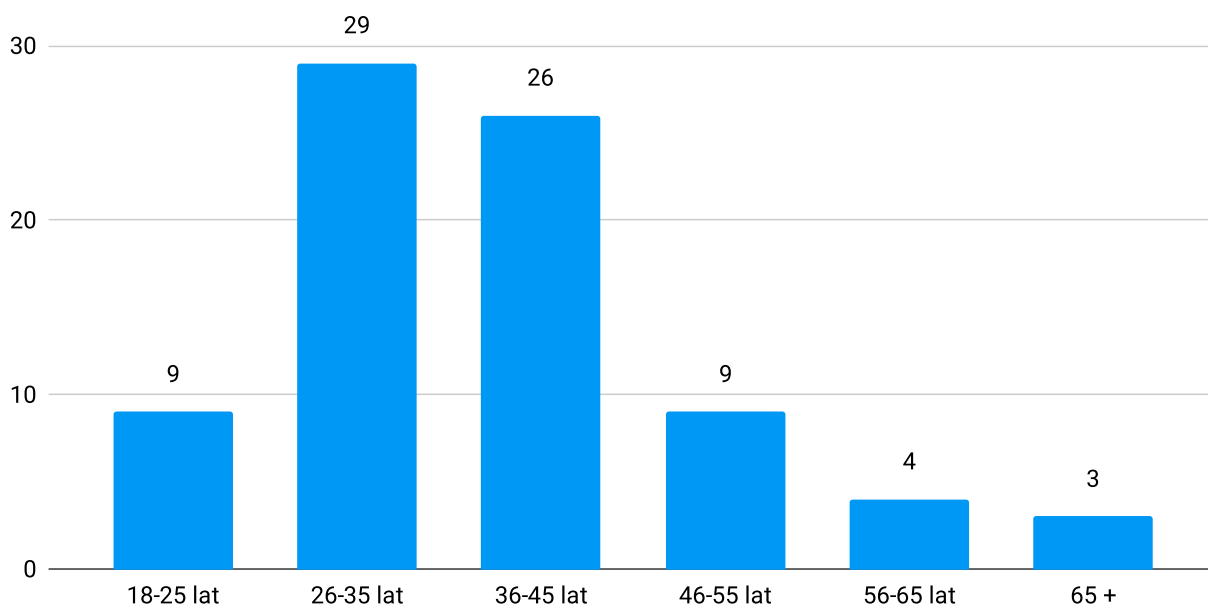
Badaniem objęto 80 osób. Byli to pełnoletni/e obywatele/lki Ukrainy obecnie zamieszkujący/ce w Polsce.

W badaniu wzięło udział 55 kobiet i 25 mężczyzn. Większa liczba kobiet - respondentek wynikała ze struktury populacji generalnej, na kształt której wpłynęły wydarzenia ostatnich dwóch lat.

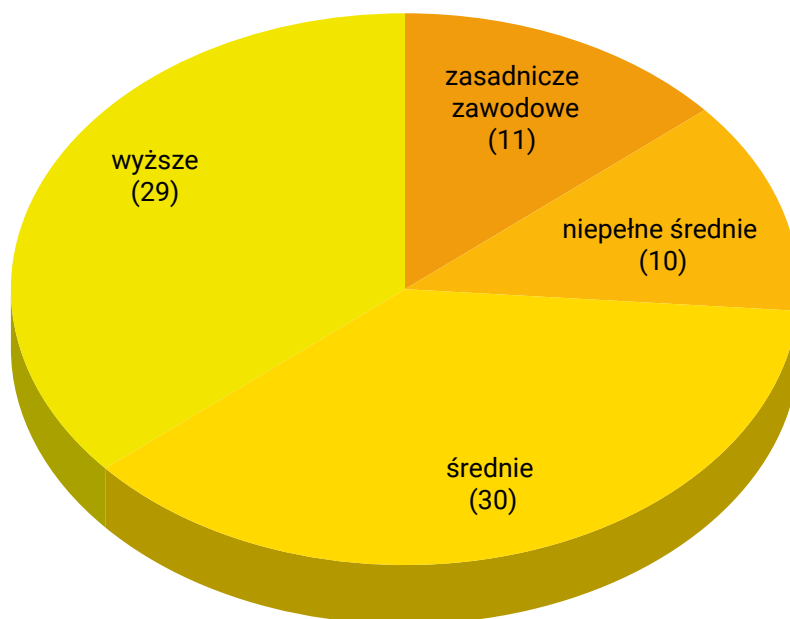
Źródło: badanie własne

Nasi respondenci byli w różnym wieku. Największa ilość badanych znajdowała się w przedziale 26-45 lat, ale były reprezentowane wszystkie grupy wiekowe:

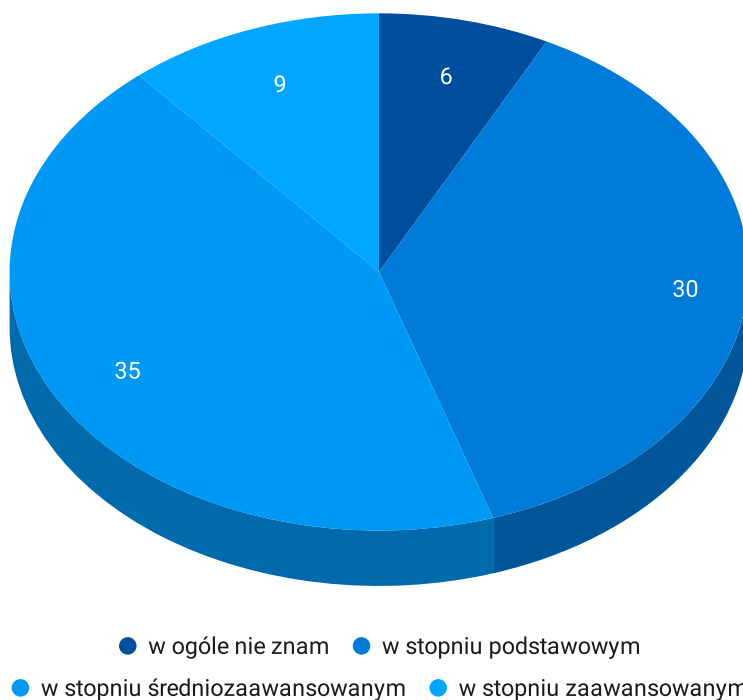
Źródło: badanie własne

Respondenci/tki reprezentowali różne poziomy wykształcenia, większość osób posiadała wykształcenie średnie i wyższe:

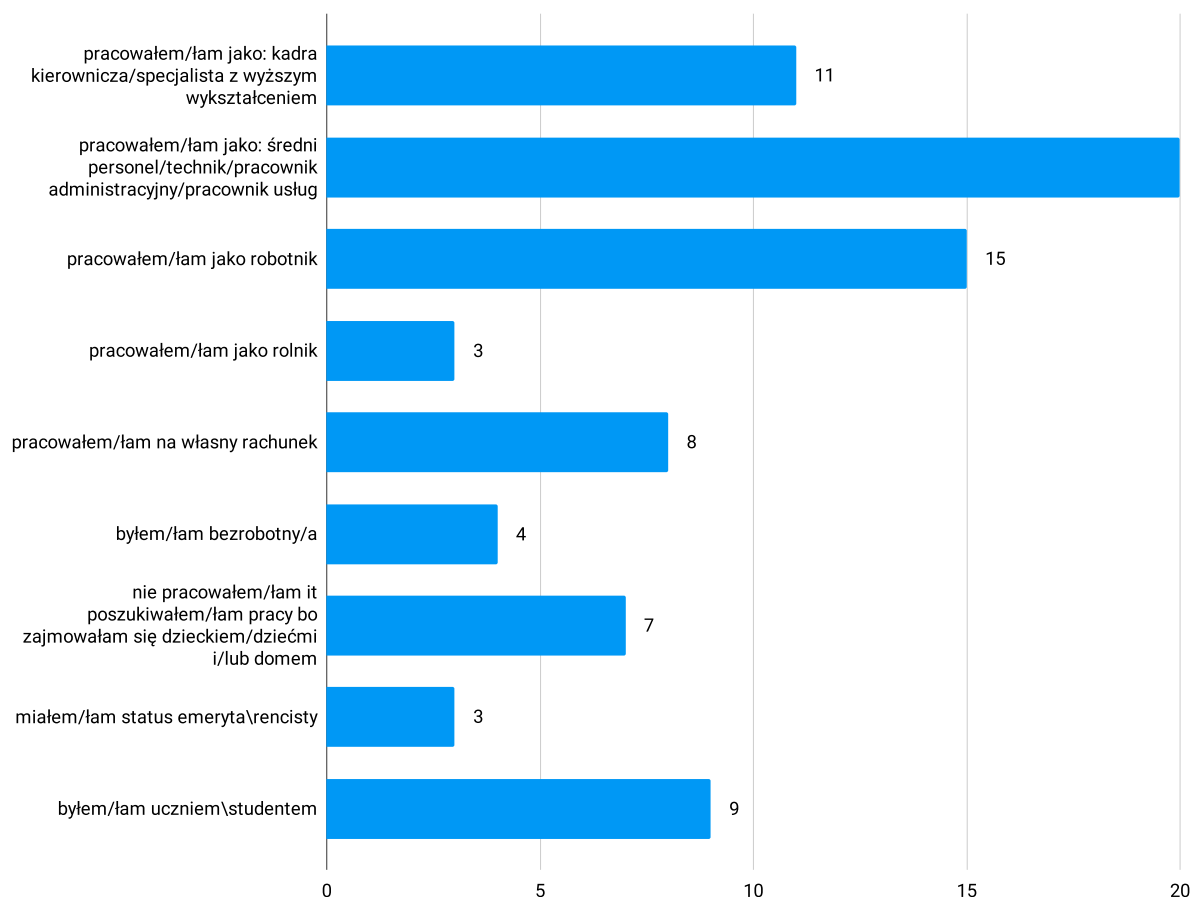
Źródło: badanie własne

Zainteresowała nas znajomość języka polskiego wśród migrantów/tek z Ukrainy. Badani/ne dokonywali/ły samooceny znajomości języka polskiego. Wynikało z niej, że zdecydowana większość osób uważa, że zna język polski w stopniu podstawowym lub średniozaawansowanym:

Źródło: badanie własne

Sprawdziliśmy także jaka była sytuacja zawodowa respondentów/tek przed przyjazdem do Polski. Większość osób pracowało w Ukrainie jako średni personel/technik/pracownik administracyjny/pracownik usług oraz na stanowiskach robotniczych. Byli jednak przedstawiciele wszystkich poziomów zatrudnienia a także uczniowie, studenci, emeryci, renciści i osoby bezrobotne.

Źródło: badanie własne

Jakie wyniki uzyskaliśmy z badania?

Wyniki przedstawimy w 5 obszarach.

OBSZAR 1: POZIOM ZADOWOLENIA UKRAIŃCÓW/EK Z DORADZTWA ŚWIADCZONEGO W POLSCE

Jednym z badanych zjawisk było ustalenie opinii Ukraińców/ek na temat poradnictwa udzielanego im na terenie naszego kraju.

Zdecydowana większość badanych korzystała w Polsce z jakiegoś rodzaju doradztwa/poradnictwa lub korzystali z niego ich bliscy. W zdecydowanej przewadze bardzo wysoko ocenili otrzymane wsparcie, tylko pięcioro respondentów określiła jego poziom jako “średni”.

Badani/e wypowiedali/ły się o przygotowaniu merytorycznym osób udzielających porad. Doceniali/ły ich wysokie kompetencje zawodowe, rzetelną analizę problemu, a później przekazywanie wyczerpujących porad.

Bo jak przyjechałem do Polski 6 lat temu, to kompletnie nie wiedziałem jak się poruszać w przepisach i ta konsultacja bardzo mi pomogła. Dzięki temu pozatawałem swoje sprawy.

Jak ja przyjechałam tu z córką to byłyśmy w strasznym stanie. My uciekłyśmy przed wojną. I obie chodziłyśmy do psychologa i to nam pomogło, szczególnie córce. Ze mną gorzej, bo ja bardziej sobie zdaję sprawę co tam się dzieje. Ale ten psycholog to specjalista. Dokładnie wie jak nam pomóc.

Ja znam wiele osób, które korzystają z różnego doradztwa. Moja przyjaciółka np. chodzi z dziećmi na zajęcia do psychologów i jest zadowolona. Dużo osób korzysta z takiego doradcy co szuka pracy. Niektórzy z prawnika. Różnie, raczej wszyscy zadowoleni.

Uzyskałam pomoc w wielu sytuacjach, bo mam niepełnosprawne dziecko. Konsultanci byli zorientowani w tym temacie. Szybko pokierowali mnie do odpowiednich urzędów. Dużo im zawdzięczam.

Dowiedziałem się od prawnika różnych rzeczy, o które pytałem, dotyczyły one spraw pobytowych i związanych z umową o pracę, a także z pozwoleniem na pracę.

Jakie wyniki uzyskaliśmy z badania?

Badane osoby akcentowały wysoki poziom kultury osobistej i empatii konsultantów przejawiający się podejściem pełnym szacunku i dobrych manier. Respondenci/teki docenili atmosferę stworzoną przez niosących pomoc oraz dużą wrażliwość na przedstawiane problemy.

Pani, która prowadziła doradztwo wszystko mi wytłumaczyła. Była bardzo miła. Przyjechała po mnie do hostelu, przywiozła do biura Centrum Wsparcia Cudzoziemców. Później mnie odwiozła do hostelu. Zrobiła to z własnej inicjatywy bo widziała, że źle się czuję.

Urzednicy byli mili i chcieli pomóc, cierpliwie wszystko tłumaczy i mieli uśmiech na twarzy, taka sympatia od nich biła.

Respondenci/teki zwrócili też uwagę na zaangażowanie doradców i chęć niesienia pomocy. Wg. wielu badanych doradcy wychodzili z inicjatywą ponad oczekiwania odbiorców wsparcia.

Sama nie dałabym rady. Byłam zagubiona, chyba zostałabym na tym dworcu i płakała tylko. W zasadzie to ta organizacja pozarządowa co nam pomogła, to trochę za rękę mnie poprowadzili. Tam pracują dobrzy ludzie.

Przyznam, że Pani doradczyni zaangażowała się w poszukiwanie dla mnie pracy, spotkałam się z nią ze 2-3 razy, rok temu.

Nawet pani, która ze mną rozmawiała pytała mnie czy nie potrzebuję jeszcze jakichś innych konsultacji, ale ja nie potrzebowałam wtedy. Ona powiedziała, że gdybym potrzebowała, to żeby przyszła i oni mi pomogą.

Osoby średnio oceniające wsparcie poradnicze (było takich osób zaledwie 5) głównie odniosły się do niskiego poziomu kompetencji osób udzielających porad, który może wpłynąć na nieprawidłowe działania Ukraińców/ek, co w efekcie może doprowadzić do ich negatywnych losów w przyszłości. Bariera językowa występująca pomiędzy nadawcą a odbiorcą porady, to również przyczyna braku wysokiej oceny doradztwa.

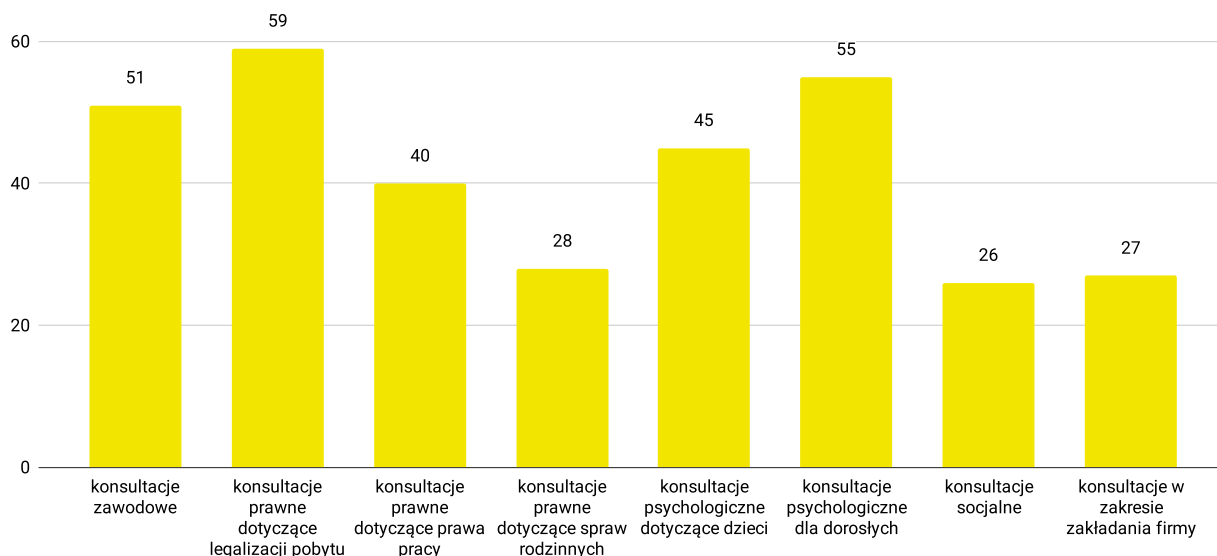
Moja koleżanka przez taką nierzetelną panią konsultantkę musiała opuścić Polskę. Doradziła jej źle. Ta myślała, że ma prawidłowe dokumenty i wywiązuje się z terminów. Teraz wylądowała na Słowacji. Bo ona jest z Chersonia, nie ma dokąd wrócić.

Niezadowolony, bo była bariera językowa. Dużo było wyrazów specjalistycznych i trudno było mi coś zrozumieć. To był mój kolega i on mówił, że wstydził się pytać. Wstydził się, że nie zna polskiego. i nie wiedział o co chodzi. Udawał, że wszystko wie. Mówił, że dla niego to było wszystko trudne.

Pierwsza konsultacja, którą miałam to ją słabo oceniam. Zadzwoiłam do Urzędu na taką infolinię i tam rozmawiałam z prawnikiem, ale ta pani nie była zbyt miła i była niecierpliwa. Często mówiła „to proste pytanie, może pani sobie doczytać”, a ja wtedy bardzo mało wiedziałam i dla mnie każde pytanie było ważne.

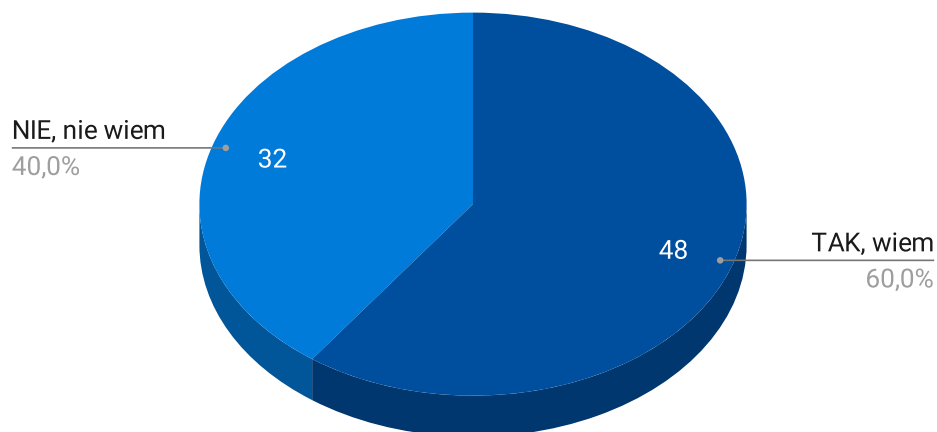
OBSZAR 2: WIEDZA UKRAIŃCÓW/EK NA TEMAT PORADNICTWA DOSTĘPNEGO DLA NICH W POLSCE

W badaniu chcieliśmy dowiedzieć się jakie rodzaje poradnictwa są znane przybyszom/kom z Ukrainy. Z wypowiedzi można wyciągnąć wnioski, że najlepiej znanymi formami doradztwa jest doradztwo psychologiczne oraz doradztwo prawne dotyczące legalizacji pobytu. Na trzecim miejscu znalazły się konsultacje z doradcą zawodowym dotyczące pomocy w znalezieniu zatrudnienia. Pozostałe rodzaje doradztwa są znane w różnym stopniu.

Źródło: badanie własne

Kolejnym badanym zjawiskiem była wiedza migrantów/ek na temat miejsc w których świadczona jest pomoc poradnicza. Wyniki badania pokazały, że 48 osób (60%) biorących udział w badaniu jest zorientowanych w dyslokacji takich miejsc. Na przeciwległym biegunie były 32 osoby tj. 40% badanych. Osoby te twierdziły, że nie są świadome jakie instytucje udzielają wsparcia i jakie jest ich usytuowanie.

źródło: badanie własne

Ustaliliśmy również czy respondenci wiedzą na jakich warunkach można korzystać w Polsce z poradnictwa w różnych miejscach (czyli nie tylko gdzie? ale w jakiej formie?, czy odpłatnie? itd.) Ponad 60% respondentów/ek zadeklarowało znajomość zasad i warunków otrzymania pomocy Polsce .

Następnie zajęliśmy się dostępnością do usług poradniczych. Według 70% badanych jest ona zagwarantowana. Wyższy poziom dostępności deklarowali/ły obywatele/lki Ukrainy, którzy/e zatrzymali/ły się w Polsce w większych miastach, niż w mniejszych miejscowościach.

Mogę z nich skorzystać bo jest punkt porad i tam można wszystkiego się dowiedzieć. Można też zadzwonić.

U nas w mieście jest taki punkt, w którym są konsultacje. Wystarczy zapytać i wszystko jest wiadome. Moja koleżanka mieszka w małym mieście tam to już jest problem, aby o coś się dowiedzieć musi jechać do miasta.

(...) bo konsultacje są wszędzie w dużych miastach, w małych już nie, a na wsi to tragedia, aby się o coś dopytać.

Jednak część badanych Ukraińców/nek twierdziła, że dostępność usług poradniczych jest ograniczona. Najczęściej dotyczyły one bezpłatnych specjalistycznych porad, które prowadzone są przez wąskie grono specjalistów. Narzekano na długi czas oczekiwania a także na udzielanie po-

rad w nieodpowiednich godzinach (szczególnie dla osób pracujących) lub w nieodpowiednich formach (np. dostępność tylko porad osobistych, przy zapotrzebowaniu np. na doradztwo online lub telefoniczne).

Ja byłam w takim punkcie w Warszawie, ale była taka długa kolejka, że musiałabym kilka godzin stać. Dzwonić się nie mogłam. Może to było w tym okresie tuż po wybuchu wojny i dlatego tak było dużo ludzi, ale zraziłam się i nie będę tam chodzić.

Nie zawsze są dostępne, bo na te bezpłatne np. oferowane w urzędzie pracy to się długo czeka, a inne są drogie.

Poształabym, ale jak kończę pracę to wszystko jest pozamykane.

Chcieli żeby im przyszła wtedy kiedy im pasuje, a nie kiedy mi pasuje. Nie mogli dostosować się do moich godzin pracy, a ja nie mogę się zwalniać na pół dnia, skoro od niedawna pracuję.

Długo pracuje, jak bardzo mi zależało i dzwoniłam to kazali mi przyjść, aby jakieś dokumenty wypełnić. Inaczej nie mogą pomóc. A jak poszłam to się okazało, że otwarte do 16, a ja kończę pracę o godzinie 18. W soboty mają nieczynne. To jak mam korzystać?.

OBSZAR 3: PRZESZKODY UTRUDNIAJĄCE OBYWATELOM/KOM UKRAINY DOSTĘP DO DORADZTWA ŚWIADCZONEGO DLA NICH W POLSCE

Aby móc przeanalizować opory w korzystaniu z doradztwa konieczne było zidentyfikowanie przeszkód jakie migrantom/kom utrudniają dostęp do doradztwa. Zidentyfikowaliśmy 2 rodzaje przeszkód tj. wewnętrzne - na które wpływ mają czynniki psychologiczne oraz zewnętrzne - zależne od otoczenia.

Wśród przeszkód wewnętrznych uczestnicy/czki badania najczęściej wymieniali/ły: lęk przed nieznanym i wstyd. W swojej ojczyźnie badani nie mają tak rozwiniętego jak w Polsce systemu usług poradniczych i najczęściej nie mają doświadczeń z ojczyzny jak takie konsultacje mogą wyglądać, co budzi lęk i niepewność.

Tutaj potrzebujemy jakichś dymków (albo innej formy graficznej), żeby przedstawić cytaty z wypowiedzi. A wypowiedzi będą takie:

Jakie wyniki uzyskaliśmy z badania?

Nie wiem. Po prostu się wstydzę

Jak tu się nie bać, kiedy nigdy nie byłam na doradztwie. Wiadomo o co będą pytać.

Czuje duży lęk jak sobie pomyślę, że muszę iść do tego biura. Najbardziej boję się, że nie będę wiedzieć co mam robić.

Wśród przeszkód zewnętrznych uczestnicy/czki najczęściej mówili/ły o: braku znajomości języka polskiego, barierach informacyjnych (np. brak wiedzy, że można skorzystać z poradnictwa, gdzie i na jakich zasadach) oraz braku czasu (motywowany długotrwałą pracą oraz opieką nad dziećmi).

Nie korzystają dlatego, że nie znają polskiego. Wolą zapytać swoich w Internecie, ale nie wiadomo, czy oni dobrze odpowiedzą. Jak nie zna się polskiego, to co innego zostaje?

Ale ja nic na ten temat nie wiem, też nie wiem gdzie iść, gdzie szukać, Internetu nie znam, inni ludzie mi pomagają.

Byłoby dobrze gdyby na niektórych poradach był tłumacz jakiś, szczególnie na prawnych, bo tam się dokumenty różnie nazywają, inaczej niż w Ukrainie.

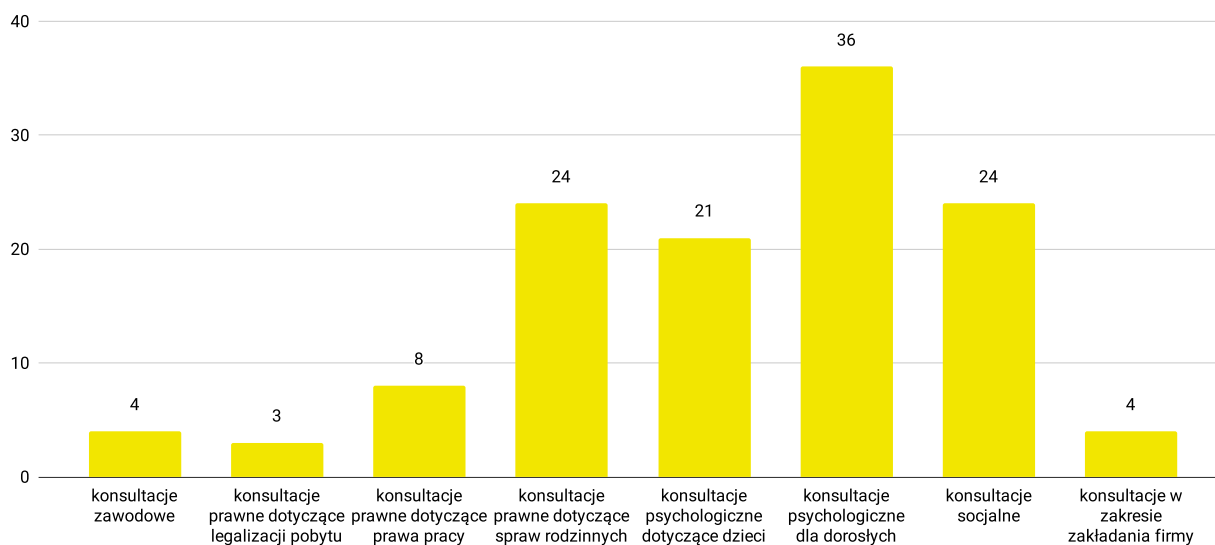
Nie wiedziałam nawet, że mogę z czegoś skorzystać. Mój poprzedni pracodawca to pomagał nam w różnych sytuacjach. Kiedyś szukałam w Internecie, ale niczego nie rozumiałam. Może gdyby to było w naszym języku to byłoby mi łatwiej, a tak to trudne.

Te godziny pracy biur to nieporozumienie. Niby dla nas, ale co z tego jak my nie możemy skorzystać. Ja pracuję 12 godzin dziennie. Jak wychozę z pracy, to nie ma szans na żadną konsultację. Płatne konsultacje są o której sobie wybiorę, tylko są bardzo drogie. Nie stać mnie na nie.

Ja mam daleko do biura w naszym małym mieście. Jak wracam z pracy to jestem wykończona. Do tego muszę zająć się dziećmi. Pytałam o konsultacje on-line, bo to najlepsze dla mnie, ale szans nie ma. Muszę przyjść do biura. Poszukałam punktu w Warszawie. Tam nie było problemu w konsultacją on-line, ale chętnych było dużo i długo czekałam w kolejce, ale udało się.

OBSZAR 4: OPORY UKRAIŃCÓW/EK WOBEC KORZYSTANIA Z DORADZTWA W POLSCE

W naszym badaniu skupiliśmy się przede wszystkim na tematyce konsultacji, która wywołuje największy opór wśród społeczności ukraińskiej mieszkającej w Polsce. Ustaliliśmy, że największe opory wzbudzają: konsultacje psychologiczne, socjalne oraz prawne dotyczące spraw rodzinnych. Pozostałe konsultacje są postrzegane raczej pozytywnie.

Źródło: badania własne

Według osób biorących udział w badaniu, konsultacje psychologiczne dla dorosłych oraz dzieci to działania, które wywołują dezaprobatę wśród społeczności ukraińskiej. Badani/ne mają pełną świadomość potrzeby usług psychologicznych w uzasadnionych przypadkach, np. z radzeniem sobie z traumami wojny, ale ten rodzaj usług kojarzy im się z poczuciem braku wpływu na swoje życie i wywołuje lęk przed oceną. Wśród badanych Ukraińców/ek dały się odczuć nieliczne, negatywne opinie o osobach korzystających z doradztwa psychologicznego. Świadomość rozmowy o swoich problemach z obcym człowiekiem wywołuje poczucie wstydu i zażenowania. Szczególnie wypowiedzi mężczyzn były nacechowane sprzeciwem. Łączył się on z przekonaniem, że człowiek dorosły powinien brać odpowiedzialność za swoje życie i samodzielnie radzić sobie z problemami. Niektórzy/e respondenci/teki tłumaczyły niechęć do korzystania z pomocy psychologicznej zwykłą niewiedzą.

Tutaj potrzebujemy jakichś dymków (albo innej formy graficznej), żeby przedstawić cytaty z wypowiedzi. A wypowiedzi będą takie:

Jakie wyniki uzyskaliśmy z badania?

My, Ukraińcy, unikamy psychologicznej pomocy bo to musi być bardzo duży problem, aby pójść do psychologa. (...) Ten człowiek myśli sobie, że co jest ze mną nie tak, inni sobie radzą, a ja nie mogę. Jestem słaby. Jestem gorszy od innych. Dlaczego nie mogę dać sobie rady?.

Trzeba sobie samemu radzić w życiu ewentualnie z oparciem rodziny. Nie chciałabym komuś opowiadać tak o sobie i swoich sprawach.

...psycholog to tak nie do końca. Jakoś dziwnie tak z kimś obcym o sobie gadać. Gdybym już nie miała wyboru, to może z dziećmi bym poszła ale ze sobą to nie.

No nie wiem, to może bardziej dla kobiet, one lubią o sobie mówić, mężczyźni to raczej nie chodzą do psychologa, ja raczej bym nie szukała u niego pomocy.

...to nie dla mnie. Dlaczego miałbym się komuś wywnętrzać? Kto w ogóle chodzi do psychologa?

Najgorsze jest to, że starsze pokolenie to w ogóle nie chce korzystać z konsultacji np. psychologicznych. Dla nich to największa ujmą.

U nas w Ukrainie nie ma tylu psychologów. Rzadko kto korzysta z pomocy. Może tacy, którzy mają już naprawdę ogromne problemy? Jeśli te problemy są do zniesienia, to wolimy sobie radzić sami, niż chodzić i komuś opowiadać. To jest trudne tak przed kimś się otworzyć.

...to nie dla mnie. Dlaczego miałbym się komuś wywnętrzać? Kto w ogóle chodzi do psychologa?

Chyba bym nie poszła do psychologa, bo nie sądzę żeby mi to w czymś pomogło.

Nie wiem czy bym z jakichś w ogóle skorzystała, ale na pewno nie opowiadałabym nikomu o sobie. Z żadnym psychologiem bym nie gadała, bo psycholog to raczej jest dla jakiegoś alkoholika albo świra...

Poradnictwo psychologiczne skierowane do dzieci, pomimo nieznacznie mniejszych deklarowanych oporów również spotyka się z niechęcią części społeczności ukraińskiej. W wielu wypowiedziach osób badanych wybrzmiała obawa o zachwianie prywatności i ingerencja w życie rodzinne. Według badanych problemy osobiste i rodzinne powinny być otoczone dyskrecją. Ukraińskie matki, nie korzystające w swoim kraju z usług psychologa z powodu braku ich dostępności oraz/lub powszechności tego typu usług, nie mają zaufania do polskich psychologów i nie wierzą, że mogą oni pomóc ich dziecku np. w sytuacji kryzysów rozwojowych. Innym problemem jest lęk przed opinią otoczenia. Ujawnienie osobom spoza kręgu domowego, że dziecko potrzebuje wsparcia psychologicznego, może być odczytywane jako przyznanie się do słabości lub niepowodzeń w rodzicielstwie.

Jakie wyniki uzyskaliśmy z badania?

Nie chciałabym, aby moje dziecko opowiadało o naszej rodzinie. Nie wiem co ono powie. Proszę mnie źle nie zrozumieć. U nas nic złego się nie dzieje, ale dzieci mają dużą wyobraźnię.

Będą myśleć, że jestem złą matką. Taką, która nie może poradzić sobie z własnym dzieckiem.

U nas tego się nie robi. Dlaczego obcy człowiek miałby pomóc?. Sama muszę dać sobie radę z wychowaniem dzieci.

Tylko co ludzie powiedzą, przylgnie do nas łaska chorych psychicznie. A najbardziej do dzieciaka.

Konsultacje prawne dotyczące spraw rodzinnych to kolejny obszar tematyczny spotykający się z wyraźnym oporem społeczności ukraińskiej. Powodów tej postawy jest wiele. Najważniejszy to niechęć do opowiadania obcym osobom - konsultantom o problemach domowych oraz obawa o brak zrozumienia i negatywny osąd. Inny powód to prognozowany ostracyzm społeczny rodaków w stosunku do osób opowiadającym Polakom - konsultantom o problemach ukraińskich rodzin. Pojawia się też obawa o postrzeganie przez Polaków wszystkich ukraińskich rodzin przez pryzmat jednej skonfliktowanej.

A co Polacy mogą zrobić na mojego głupiego męża?

Polacy będą myśleć, że my wszyscy tacy.

A po co opowiadać obcym co u nas w domu się dzieje? Pomyślą, że jesteśmy patologią.

Lepiej nie ruszać, dowie się rodzina i będą krzyżeć na mnie, że poszłam z tym do obcych, a że do Polaków to już zlinczują mnie.

Konsultacje związane ze sprawami socjalnymi, czyli zapewnieniem wyżywienia, odzieży, środków czystości, zakwaterowania itp. spotkały się z niechęcią aż u 30% badanych. Swoją opinię uzasadniali/ły wstydem przed postrzeganiem ich jako osób gorszej kategorii, nie potrafiących zadbać o siebie i swoją rodzinę. Problemy egzystencjalne, których nie mieli w swoim kraju, są dla nich nowym doświadczeniem. Wprowadza ich to w stan konsternacji, skonfundowania, upokorzenia, zakłopotania.

Byłam w MOPS, ale tam powiedzieli, że nic dla Ukraińców nie mają. Poszłam do Caritas, ale nie weszłam bo się wstydziłam. (B: Dlaczego się Pani wstydziła?) Bo to tak jakbym szła po jałmużnę. Zawsze sobie radziłam w życiu, a teraz jestem w takiej sytuacji. Nie chciałam, aby patrzyli na mnie jak na żebraczkę.

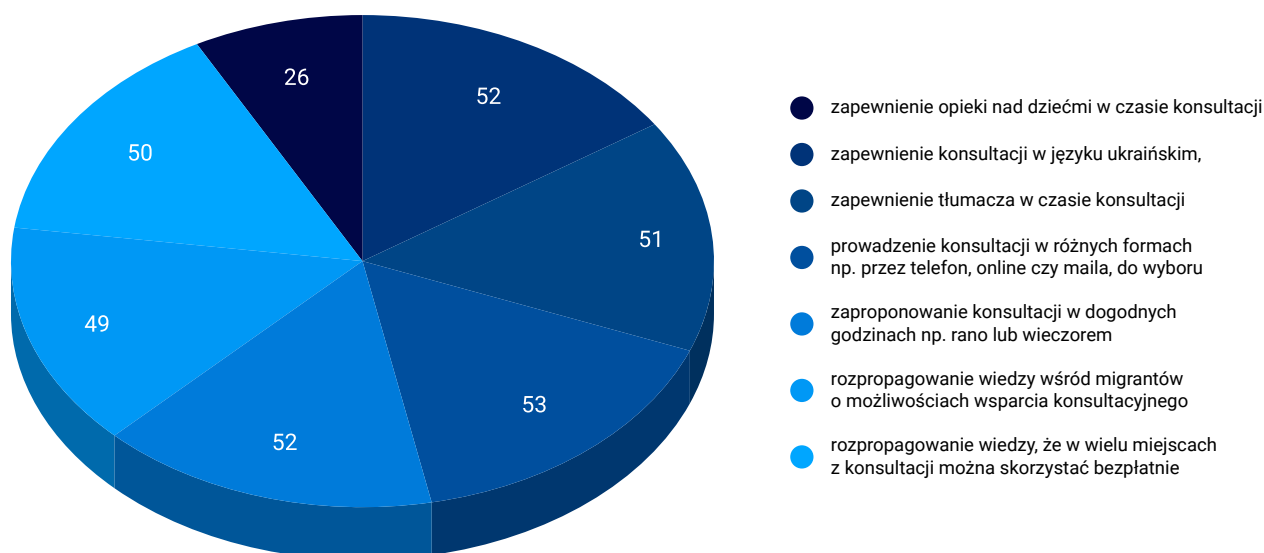
OBSZAR DODATKOWY: METODY ZACHĘTY DO KORZYSTANIA UKRAIŃCÓW/EK Z DORADZTWA

Ten obszar został poświęcony skonkretyzowaniu rozwiązań, które skutkowałyby zmniejszeniem oporów u migrantów/tek z Ukrainy w korzystaniu z doradztwa oraz zwiększyłyby cudzoziemcom dostęp do różnych jego rodzajów.

Niekorzystanie z pomocy, którą oferują urzędy i organizacje wspierające cudzoziemców/ki może wpłynąć na obniżenie jakości ich życia, szczególnie w sytuacji kryzysu lub zmian. Takie zdanie wyrażała połowa osób biorących udział w badaniu. Jednocześnie wielu migrantów/tek wykazywało na braki i potrzeby, które poradnictwo mogłoby zagospodarować. Sposoby, kanały i narzędzia motywacyjne dotychczas wykorzystywane przez organizacje pomocowe sprawdzają się fragmentarycznie. Dlatego poproszono Ukraińców/nki, biorących/e udział w badaniu, o zastanowienie się nad tym problemem i zaproponowaniem własnych pomysłów na sposoby zachęcenia cudzoziemców/ki do korzystania z różnego rodzaju konsultacji.

W zakresie sposobów niwelowania barier zewnętrznych, tj. ograniczeń utrudniających im dostęp do poradnictwa, których źródłem jest otoczenie - respondenci/teki wskazali/ły na kilka możliwych metod. Rozwiązania w głównej mierze dotyczą spraw organizacyjnych:

- Na pierwszy plan wysuwa się dostosowanie godzin pracy punktów konsultacyjnych do możliwości czasowych odbiorców wsparcia.
- Kolejną propozycją Ukraińców/ek jest rozszerzenie form prowadzenia poradnictwa (o wsparcie telefoniczne i online).
- Badani zasugerowali także rozważenie propozycji zatrudniania ukraińskojęzycznych doradców lub zapewnienie tłumacza języka ukraińskiego w czasie konsultacji prowadzonych na rzecz osób nieposługujących się językiem polskim.
- Istotną przyczyną zewnętrzną nie korzystania z poradnictwa jest zbyt niski poziom poinformowania Ukraińców/nek o prowadzonych działaniach, szczególnie o ich bezpłatnym charakterze. Badane osoby proponowały zintensyfikowanie działań propagujących ten rodzaj wsparcia. Na pierwszy plan wysunęły ogłoszenia internetowe, zwracając uwagę na ich dostępność i niski koszt. Innym pomysłem były plakaty/ulotki umieszczone w miejscach bytności Ukraińców/nek, czyli urzędy, hostele, szkoły, przedszkola, fabryki. Ciekawym pomysłem badanych osób jest też wysyłka informacji o wsparciu cudzoziemców/mek do pracodawców z prośbą o przekazanie jej swoim, ukraińskim pracownikom/com. Respondenci/teki zaproponowali/ły organizację spotkań informacyjnych np. w hostelach i zakładach pracy w porozumieniu z pracodawcami. Sugerowali/ły, że pomimo niewielkich ilościowo grup uczestników/czek tych spotkań, może okazać się ta metoda najbardziej skuteczną.

Źródło: badanie własne.

Wyniki badania pokazują, że najtrudniejszym do pokonania dla Ukraińców/nek są bariery związane z wewnętrznym oporem. Zostały one określone przez osoby badane jako między innymi: wstyd, lęk, zażenowanie, niechęć, obawa przed krytyką i ośmieszeniem, uczucie dyskomfortu w sytuacjach nowych. Badane osoby zdają sobie sprawę, że większość problemów natury emocjonalnej wynika ze specyfiki kulturowej i społecznej narodu ukraińskiego, ich trudnej historii, a także traumy aktualnych wydarzeń. Respondenci/cki zaproponowali/ły następujące działania niwelujące:

- Nazwanie emocji - badani/e uważają, że część osób nie zdaje sobie sprawy z odczuwanych emocji i negatywnego wpływu na ich funkcjonowanie w Polsce. Proponowali/ły, aby w przekazach umieszczać sentencje typu: „nie obawiaj się, nie wstydz się - jesteśmy dla Ciebie”. Sugerowali/ły również podawanie przykładów objawów jakie mogą towarzyszyć trudnym emocjom np. „cierpisz na bezsenność?, masz nawracające pesymistyczne myśli?, boisz się?, nie radzisz sobie z emocjami dzieci?, czujesz niepewność? - pomożemy Ci radzić sobie w trudnych sytuacjach”. Takie podejście mogłoby pomóc zidentyfikować oznaki negatywnych emocji, które towarzyszą obywatelom/kom Ukrainy w związku z sytuacją wojny, migracji i zagrożenia. Akcentowanie przykładów konkretnych objawów mogłoby pomóc w identyfikowaniu ich u siebie i jednocześnie wskazywać, że są to przesłanki do zgłaszania się po pomoc.
- Uświadomienie, że wszyscy odczuwają emocje. Według osób wypowiadających się, Ukraińcy/nki doświadczający/ce negatywnych emocji względem poradnictwa odczuwają w nich osamotnienie. Sądzą, że doświadczają je indywidualnie, nie zdając sobie sprawy, że większość ludzi też musi się z nimi borykać, jednak nie pozwalają, aby kierowały nimi destruktywnie. Badane osoby wysunęły propozycję przygotowania krótkich spotów np. w Internecie z wypowiedziami innych Ukraińców/nek, którzy/re również obawiali/ły się np. poradnictwa

psychologicznego. Innym proponowanym sposobem jest organizowanie warsztatów radzenia sobie z emocjami (stresem, brakiem sprawczości, niepewnością itd.) w kilku lub kilkunastoosobowych grupach. Takie rozwiązanie pozwoliłoby z jednej strony być może łatwiej otworzyć się w większym gronie, po drugie zrozumieć, że podobnych emocji doświadczają inni ludzie, po trzecie oswoić pracę z psychologiem i zachęcić do pracy indywidualnej.

- Uświadomienie, że doradcy zdają sobie sprawę z emocji, których mogą doświadczać odbiorcy wsparcia. Respondenci/teki zaproponowali/ły przekazywanie w ogłoszeniach informujących o poradnictwie treści, które pokazują otwartość i pełne zrozumienie konsultantów. Szczególnie w przypadku wsparcia psychologicznego. Pokazanie, że porady świadczone są przez doświadczonych profesjonalistów, którzy rozumieją skomplikowaną sytuację i towarzyszące im emocje.
- Pokazanie powszechnego korzystania z usług doradczych. Braku przesłanek do ich ekskluzywnego charakteru. Badani/e wielokrotnie sygnalizowali/ły o niewielkim odsetku osób biorących udział w spotkaniach doradczych na terenie Ukrainy i małej popularności tego typu wsparcia. Ta tendencja skutkuje poczuciem wstydu i przeświadczeniem o okazywaniu swojej niemocy w obliczu podjęcia decyzji o korzystaniu z porady. Brakuje tutaj naturalnej chęci polepszenia swojego życia. Na pierwszy plan wysuwa się obawa przed opinią innych i ostracyzmem społecznym. Dlatego badani zaproponowali, aby spróbować odwrócić tendencje i użyć „opinii innych” jako „oręża”. Z ust respondentów/ek padła propozycja, aby promować poradnictwo jako narzędzie wykorzystywane przez większość społeczeństwa. Podkreślenie popularności tego działania ma spowodować tzw. efekt owczego pędu. Okraszanie ogłoszeń sloganami typu „Wszyscy to robią, zrób i Ty”, „Inni o siebie dbają, zadbaj i Ty”, „Inni korzystają z psychologa - skorzystaj i Ty” ma za zadanie zaszczerpienie w odbiorcach przekonania o powszechności, atrakcyjności i skuteczności porad.
- Innymi przekonaniem respondentów/ek była opinia o elitaryzmie usług doradczych na Ukrainie, szczególnie psychoterapii. W związku z tym również padła propozycja, aby wykorzystać siłę autorytetu. Jeden z respondentów zaproponował przygotowanie cyklu artykułów lub krótkich filmików przedstawiających Ukraińców i Ukrainki, np. osoby znane na Ukrainie lub pracujące w zawodach największego zaufania społecznego, opowiadających o swoim problemie oraz pomocy jaką otrzymali w ramach usług poradniczych i pozytywnych jej efektach.

WNIOSKI

WSTĘPNE

1. Poradnictwo jest mało popularna formą wsparcia na Ukrainie. Dlatego stanowi nowość dla Ukraińców/nek mieszkających w Polsce. Z tego powodu wynika najwięcej problemów i barier związanych z korzystaniem tego rodzaju pomocy.
2. Osoby nie korzystające z usług poradniczych w sytuacjach wyjątkowych, kryzysowych, zmian dotyka szereg problemów wpływających na obniżenie jakości ich życia w Polsce. Najważniejsze problemy dotyczą spraw:
 - a. osobistych tj. zdrowia psychicznego, tęsknotą za bliskimi, problemów z asymilacją i akceptacją polskiej kultury,
 - b. zawodowych, związanych z prawami i obowiązkami pracowniczymi,
 - c. prawnych, m.in. z wypełnieniem formalności dotyczących legalizacji pobytu.
3. Większość Ukraińców/nek wysoko ocenia poradnictwo świadczone w Polsce. Zwracają uwagę na wysoki poziom merytoryczny doradców i miłą atmosferę, którą tworzą pracownicy punktów pomocowych, jak również sami doradcy. Doceniają empatię, kulturę osobistą i zaangażowanie doradców w rozwiązanie problemów odbiorców wsparcia.
4. Ukraińcy/nki są średnio zorientowani w tematyce poradnictwa świadczonego na ich rzecz. Konsultacje zawodowe, prawne dotyczące legalizacji pobytu, a także psychologiczne to tematyka, która jest znana przez większą część naszych Sąsiadów.
5. Wiedza na temat lokalizacji miejsc oferujących pomoc poradniczą, a także zasad i warunków otrzymania pomocy w Polsce jest znana ponad połowie Ukraińców/nek przebywających w Polsce.
6. Większość Ukraińców/nek uważa, że ma łatwy dostęp do usług poradniczych, ale głównie w większych miastach Polski.
7. Ukraińcy/nki mają ograniczony dostęp do porad specjalistycznych, które prowadzone są przez wąskie grono specjalistów.

ZWIĄZANE Z BARIERAMI W UCZESTNICTWIE W DORADZ- TWIE

1. Największymi barierami w korzystaniu z poradnictwa w wymiarze psychologicznym jest lęk przed nieznanym i wstyd.
2. Dominującą przeszkodą zewnętrzną, czyli zależną od otoczenia, jest bariera językowa w relacji doradca – odbiorca usługi poradniczej.
3. Zaburzona komunikacja wynikająca z trudności w porozumiewaniu się między doradcą a klientem/odbiorcą doradztwa prowadzi do niezadowolenia i braku satysfakcji obu stron z efektów spotkania. Sytuacja ta doprowadza do zaniechania uczestnictwa w kolejnych spotkaniach doradczych przez Ukraińców/ki.
4. Kolejną barierą utrudniającą udział w poradnictwie jest niski poziom informacji o możliwościach skorzystania z konsultacji oraz brak wiedzy o ich płatnym/bezpłatnym charakterze.
5. Permanentny brak czasu to znamienna dla społeczeństwa ukraińskiego, mieszkającego w Polsce, przeszkoda w korzystaniu z doradztwa.
6. Analfabetyzm cyfrowy, szczególnie starszego pokolenia Ukraińców/nek, to często wymieniana bariera w korzystaniu z usług poradniczych.

DOTYCZĄCE TEMATYKI PORADNICTWA

1. Konsultacje psychologiczne dla dorosłych oraz dzieci to działania wywołujące największą dezaprobatę wśród społeczności ukraińskiej.
2. Konsultacje prawne dotyczące spraw rodzinnych to kolejny obszar tematyczny spotykający się z wyraźnym oporem społeczności ukraińskiej.
3. Konsultacje związane ze sprawami socjalnymi, czyli zapewnieniem wyżywienia, odzieży, środków czystości, zakwaterowania itp. spotkały się z niechęcią aż ok. 1/3 badanych.

DOTYCZĄCE SPOSOBÓW NIWELOWANIA BARIER UTRUD- NIAJĄCYCH SPOŁECZNOŚCI UKRAIŃSKIEJ DOSTĘP DO PORADNICTWA W POLSCE

1. Ukraińcy/nki mają wiele pomysłów na zniwelowanie barier w dostępie do poradnictwa, których źródłem jest otoczenie. Zaproponowali między innymi:
 - a. dostosowanie godzin pracy punktów konsultacyjnych do możliwości czasowych odbiorców wsparcia,

- b. powszechne rozszerzenie form prowadzenia poradnictwa o kontakt telefoniczny i on-line,
 - c. zapewnienie ukraińskojęzycznych doradców lub tłumacza języka ukraińskiego w czasie konsultacji prowadzonych na rzecz osób nieposługujących się językiem polskim,
 - d. zintensyfikowanie działań propagujących poradnictwo wśród Ukraińców/nek.
2. Ukraińcy/nki zdają sobie sprawę z oporów natury psychologicznej jakich doświadczają ich rodacy względem poradnictwa. Jednak tylko nieliczni z nich znają antidotum na nie. Wśród kilku propozycji znalazły się następujące działania niwelujące opory natury emocjonalnej, w tym:
- a. umieszczanie w materiałach promujących poradnictwo informacji o pełnym świadomości i zrozumieniu emocji, których doświadczają Ukraińcy/ki w związku z poradnictwem,
 - b. umieszczanie w ogłoszeniach o poradnictwie informacji uświadamiających, że odczuwając negatywne emocje względem poradnictwa nie są w nich osamotnieni. Inni Ukraińcy/ki też się z nimi borykają. Jednak nie pozwalają, aby kierowały nimi destruktywnie,
 - c. organizowanie dla społeczności ukraińskiej warsztatów radzenia sobie z emocjami (stresem, brakiem sprawczości, niepewnością, itd.) w kilku lub kilkunastoosobowych grupach, aby mogli się oni otworzyć się w większym gronie, zrozumieć, że podobnych emocji doświadczają inni ludzie, oswoić pracę z psychologiem i zachęcić do pracy indywidualnej,
 - d. przekazywanie w ogłoszeniach informujących o poradnictwie treści, które pokazują otwartość i pełne zrozumienie konsultantów, szczególnie w przypadku wsparcia psychologicznego,
 - e. przy przygotowywaniu materiałów promujących poradnictwo wykorzystanie doktryn psychologicznych, np. zasady wpływu społecznego jako mechanizmu przekonywania do promowania pozytywnych zachowań, w tym promowanie poradnictwa jako narzędzia wykorzystywanego przez większość społeczeństwa poprzez przedstawianie wybranych Ukraińców/nek, np. osoby znane na Ukrainie lub pracujące w zawodach największego zaufania społecznego, opowiadających o swoim problemie i pomocy jaką otrzymali w ramach usług poradniczych oraz pozytywnych jej efektach.

ZAKOŃCZENIE

Mamy nadzieję, że oddana w Państwa ręce broszura będzie inspiracją i jednocześnie zbiorem gotowych rozwiązań dla organizacji świadczących pomoc poradniczą cudzoziemcom. Na problematykę badania staraliśmy się spojrzeć oczami migrantów/tek – naszych klientów/tek potrzebujących wsparcia.

Rozmawialiśmy z osobami, które korzystały w przeszłości z jakiegoś rodzaju poradnictwa/doradztwa/konsultacji w Polsce i z takimi, którzy z jakichś powodów nie doświadczyli ich nigdy. Wszystkie otrzymane wypowiedzi przeanalizowaliśmy, ułożyliśmy w raport, a następnie w niniejszą broszurę. Przekazujemy je Państwu pod rozwagę i refleksje.

Dziękujemy wszystkim naszym respondentom i respondentkom za długie rozmowy i cenne pomysły, za dzielenie się z badaczkami trudnymi sprawami i własnymi przemyśleniami. Dziękujemy za wkład we wspólne dzieło 😊.

Odbiorcom broszury – organizacjom i osobom niosącym pomoc obywatelom i obywatelkom Ukrainy – jeszcze raz dziękujemy za wielkie serca i ogromne kompetencje. Dzięki Państwa oddaniu, ofiary konfliktu zbrojnego, znajdują miejsce, które mogą nazywać DOMEM 😊.